

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra občanského práva

Rozhodčí řízení

Diplomová práce

Bc. Zuzana Ságnerová

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Petr Smolík, PhD.

Praha, březen 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem v ní vyznačila všechny prameny, z nichž jsem čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze

podpis:.....

Bc. Zuzana Ságnerová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu své diplomové práce panu JUDr. Smolíkovi za cenné poznatky a rady, které mi během našich konzultací poskytl.

Obsah:

1. Alternativní řešení sporů.....	8
1.1 Alternativní řešení sporů a jeho klasifikace.....	8
2. Rozhodčí řízení.....	11
2.1 Pojem rozhodčí řízení.....	11
2.2 Historie rozhodčího řízení.....	12
2.3 Výhody rozhodčího řízení.....	13
2.4 Předmět rozhodčího řízení.....	15
2.5 Arbitrabilita sporů.....	15
2.5.1 Arbitrabilita sporů v zemích Evropské unie.....	17
2.6 Rozhodčí smlouvy a jejich dělení.....	18
2.6.1 Neplatnost rozhodčí smlouvy.....	20
2.6.2 Rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách.....	21
2.6.3 Právní úprava rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách.....	23
2.7 Novelizace rozhodčího řízení.....	26
3. Rozhodčí instituce.....	28
3.1 Způsobnost rozhodce.....	28
3.2 Určení rozhodců.....	29
3.3 Funkce rozhodce.....	29
3.4 Stálé rozhodčí soudy v České republice.....	30
3.4.1 Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR.....	31
3.4.2 Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha, a.s.....	31
3.4.3 Stálé rozhodčí soudy při komoditních burzách.....	32
3.5 Předpisy stálých rozhodčích soudů.....	32
3.6 Stálé rozhodčí soudy vs. rozhodčí soudy ad hoc.....	33
3.7 Rozhodčí instituce v rámci Evropské unie.....	36
4. Rozhodčí řízení.....	38
4.1 Pravomoc rozhodčího soudu.....	38
4.2 Zahájení rozhodčího řízení.....	38
4.3 Pravidla rozhodčího řízení.....	40
4.4 Průběh rozhodčího řízení.....	42
4.4.1 Obecné soudy v rozhodčím řízení.....	43
4.5 Náklady rozhodčího řízení.....	44
4.6 Odpovědnost rozhodců.....	46
4.7 Rozhodnutí v rozhodčím řízení.....	47
4.7.1 Doručování rozhodčích nálezů.....	49
4.7.2 Přezkum rozhodčího nálezu.....	50
4.7.3 Zrušení rozhodčího nálezu.....	51
4.7.4 Výkon tuzemských rozhodčích nálezů v České republice.....	52
4.7.5 Výkon tuzemských rozhodčích nálezů v zahraničí.....	53
4.7.6 Výkon zahraničních rozhodčích nálezů v České republice.....	54
5. Rozhodčí řízení on-line.....	55
5.1 Historie rozhodčího řízení on-line.....	55
5.2 Co je to doménové jméno?.....	56

5.3 CZ.NIC, z.s.p.o.	58
5.4 Spory o doménová jména	59
5.5 Rozhodčí řízení on-line v České republice	60
5.6 Pravomoc RS HK a AK	61
5.7 Průběh rozhodčího řízení o doménová jména .cz	62
5.8 Náklady rozhodčího řízení o doménová jména .cz	65
5.9 Řešení sporů o doménová jména.cz před obecnými soudy	65
5.10 Útoky na domény .cz	66
5.11 Vybraná rozhodnutí sporů o domény .cz	67
5.12 Rozhodčí řízení on-line ve sporech doménová jména .eu	68
Závěr	70
Seznam použitých zkratk	72
Použitá literatura	73
Resumé.....	77
Klíčová slova	79

Úvod

Tak jako každý student Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze jsem i já byla postavena před úkol zvolit si téma své diplomové práce. Jako téma své diplomové práce jsem si vybrala problematiku rozhodčího řízení.

Rozhodčí řízení je pro řadu lidí doposud neznámým institutem. Lidé se mnohem raději obrátí se svým právním nárokem na obecný soud. Na druhou stranu však četnost využití rozhodčího řízení, zejména kvůli jeho nesporným výhodám oproti řízení před obecnými soudy, rok od roku roste. Mezi tyto výhody patří zejména rychlost, dostupnost, levnost a neformálnost rozhodčího řízení oproti řízení před obecnými soudy. Každým rokem se tak zvyšuje počet případů, ve kterých bylo konečné a závazné rozhodnutí o sporu stran vyneseno rozhodci a nikoli soudci.

V průběhu několika posledních měsíců proběhla nejen mezi laickou veřejností, ale i mezi zákonodárnými a jinými státními orgány České republiky, intenzivní diskuse o možnostech zabránění zneužívání rozhodčích doložek obsažených ve smlouvách o spotřebitelských úvěrech. Rozhodčí doložky jsou do smluv o spotřebitelských úvěrech zahrnovány proto, aby případná neschopnost spotřebitelů splácet svůj dluh vedla k vydání rozhodčích nálezů rozhodci ad hoc přímo napojených na lichváře. Lichvářům tak bylo umožněno získat během několika měsíců zpět nejen celou dlužnou částku, ale i další majetek dlužníka bez toho, aniž by ten věděl, že nějakou rozhodčí smlouvu uzavřel. Potřeba příslušné legislativní změny se tak zdá být nevyhnutelná.

Druhou, právní veřejností velmi diskutovanou otázkou, je otázka rozhodčích institutů ad hoc. V poslední době totiž vzniká stále více rozmanitých rozhodčích orgánů, které samy sebe označují za soudy, bez toho aniž by vznikly na základě zákona, a které lákají potenciální žalobce na příslib vydání rozhodčího nálezu v průběhu několika měsíců. Nepřehlednost v rozhodčím řízení, kterou tyto orgány vytváří svou samotnou existencí, funkcí a svými názvy vyvolává taktéž požadavek na uzákonění pravidel, která by tuto nepřehlednost odstranila a zavedla jednotné rozhodčí řízení.

Poměrně novým druhem řízení, konaným před rozhodčími soudy, je tzv. rozhodčí řízení on-line, tedy řízení konané prostřednictvím internetu. Jedná se o řízení, ve kterých se jednotlivým stranám poskytnou individuální přístupová internetová hesla, pomocí kterých s rozhodčím soudem komunikují a předkládají

mu veškerá svá vyjádření. V takto konaných řízeních není dokonce potřeba ani osobní účast stran.

V dnešní době je nakupování zboží přes internet či využívání služeb na něm nabízených zcela běžnou a mnohem více využívanou službou než před pár lety. Právě proto se registrátoři doménových jmen snaží o registraci takových domén, o které se uživatelé internetu zajímají nejvíce či které jim zobrazí nejpoužívanější internetové vyhledávače. Při registraci domén je nepochybně důležitá rychlost. Dalo by se říci, že kdo z registrátorů si doménu zaregistruje nejdříve, vyhrává. Ovšem registrace doménového jména může zasáhnout do práv třetích osob, např. do jejich obchodní firmy, ochranné známky aj. V takovém soutěžním prostředí o doménová jména pochopitelně dochází mezi jednotlivými registrátory ke vzniku sporů o domény. Tyto spory jsou v souladu s podmínkami sdružení, stanovujících podmínky vzniku domén, řešeny výhradně v rámci rozhodčího řízení.

Vzhledem ke stále rychlejšímu rozvoji technického pokroku a zvyšujícímu se počtu uživatelů internetu je rozumné očekávat, že do budoucna se prostřednictvím internetu nebudou v řízení on-line řešit pouze spory o doménová jména, ale i jiné spory. Ušetření času i peněžních prostředků obou sporných stran bude nepochybně motivem pro příslušné legislativní změny. Není od věci v budoucnosti uvažovat i o řízeních před obecnými soudy, konanými formou on-line.

Spory o doménová jména jsou v České republice řešeny Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Tento stálý rozhodčí soud řeší nejen spory o doménová jména .cz a .eu, ale nově i řadu dalších sporů o doménová jména .org, .com, aj. Vzhledem ke skutečnosti, že tato pravomoc náleží jen několika málo institucím na celém světě, jedná se o poměrně významné oprávnění pro Českou republiku se světovým dosahem.

Cílem mé diplomové práce je tedy analýza průběhu „klasického“ rozhodčího řízení, ale také rozhodčího řízení on-line. Zajímalo mne, jaká stádia tvoří „klasické“ rozhodčí řízení i rozhodčí řízení on-line a čím se tyto způsoby konání rozhodčího řízení navzájem odlišují. V neposlední řadě jsem se také soustředila na aktuální problémy rozhodčího řízení jako takového. Tato diplomová práce je vypracována dle právních předpisů účinných ke dni 30. březnu 2010.

1. Alternativní řešení sporů

V této kapitole své práce jsem věnovala pozornost vymezení pojmu alternativního řešení sporů, abych následně mohla zařadit rozhodčí řízení mezi příslušné právní instituty v oblasti civilního práva procesního.

1.1 Alternativní řešení sporů a jeho klasifikace

Spory mezi jedinci téže komunity je možno řešit dvěma cestami. Starší cesta, předcházející mocenskému uspořádání lidské společnosti, spočívá v dobrovolném řešení sporů, zatímco druhá využívá existenci společenského donucení vycházejícího z mocenské struktury organizované části společnosti.¹ Lze tedy konstatovat, že spory mohou být řešeny stranami buď dobrovolně anebo prostřednictvím mocenské struktury společnosti, respektive státními orgány.

Za běžné způsoby řešení sporů se v dnešní době považuje řešení sporů státní mocí před obecnými soudy, což ovšem znamená zvýšené finanční a organizační nároky na stát. Důsledkem těchto zvýšených nároků je zejména prodloužení délky soudního či jiného rozhodovacího procesu, a proto se sporné strany raději uchylují k metodám, které umožňují vyřešit jejich spory rychleji a tudíž i efektivněji.

V dnešní době vznikají a stále častěji se i uplatňují nové možnosti řešení sporů, jež se označují jako alternativní nebo ADR – alternative dispute resolution. Mnozí autoři a instituce používají zkratku ADR přeneseně jako amicable dispute resolution (tedy přátelské řešení sporů), čímž podtrhují jejich alternativnost k nepřátelskému řešení sporů před státními soudy a jinými orgány využívajícími autority státní moci.²

Pojem alternativní řešení sporů (dále jen jako „ADR“) je pojmem novým, který vznikl při nalézání nového způsobu rozhodování sporů. Pro země, ve kterých se soudní systém vyznačuje účinnějším a rychlejším soudním systémem, jsou typické méně rozvinuté metody ADR, na rozdíl od zemí, jejichž soudní systém je finančně náročný. K poměrně rychlému rozvoji ADR dochází například ve Spojených státech amerických na rozdíl od Německa, které se vyznačuje dobře fungujícím soudním systémem. Alternativní řešení sporů se na rozdíl od soudního řízení vyznačuje

¹ RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2004, s. 1.

² RABAN, cit. 1, s. 3.

principem dobrovolnosti (strany daný způsob řešení sporu nejen volí, ale mají také vliv na jeho průběh i výsledek), odbornosti, rychlosti a cenové dostupnosti.

Dle stupně závaznosti rozlišujeme tyto druhy alternativního řešení sporů:

- a) jednání mezi stranami (negociace) - jde o nejstarší a základní způsob řešení sporu,
- b) zprostředkování - osoba pověřená jednou stranou působí k urovnání sporu,
- c) mediace a konciliace - s komunikací pomáhá stranám třetí nezávislá osoba, jejíž rozhodnutí nejsou závazná,
- d) mini-trial - jednání před managementem stran a neutrální osobou, jehož výsledkem je nezávazný náleze,
- e) samovykonatelné nálezy - rozhoduje jedna či více osob na základě stanov organizace, jejímž nálezu se strany podrobují pod pohrůzkou omezení práv uvedených ve stanovách takové organizace,
- f) technická arbitráž - třetí osoba dotváří smluvní vztah, který je pro strany závazný,
- g) expertiza a expertní vyjednání - předmět sporu zkoumají odborníci,
- h) jednání zakončená vykonatelnou dohodou - předešlé formy jednání jsou ukončeny formální dohodou, vykonatelnou jako exekuční titul,
- i) mediační arbitráž a medaloa - strany vede ke smíru mediátor, který může spor i rozhodnout,
- j) arbitráž - rozhodčí řízení.³

Rozlišujeme mezi formálními a neformálními metodami řešení sporů. Mezi formální metody řadíme rozhodčí řízení. Takový způsob řešení sporů je závazný, pokud s tím strany sporu souhlasí. Pouze strany rozhodují, zda podají žalobu k soudu či rozhodčímu orgánu a v jeho rámci disponují předmětem řízení. Výsledkem řízení je náleze, který je zároveň exekučním titulem.

Neformální metody, tj. mediace, konciliace, renegociace nejsou pro strany závazné. Strany se také mohou v jejich průběhu rozhodnout pro jiné řešení (např. soudní řízení). Navíc u těchto metod platí, že jejich výsledkem je nanejvýš dohoda

³ POZN: Někteří odborníci však arbitráž mezi alternativní řešení sporů nezařazují. Tento svůj názor opírají o skutečnost, že výsledek rozhodčího řízení, tedy rozhodčí náleze, lze vykonat přímo a jeho výkon garantuje státní moc, na rozdíl od ostatních alternativních řešení sporů.

o narovnání, která má pouze obligační hmotněprávní účinky a není exekucním titulem (výjimkou je případ, kdy strany přenesou dohodu o narovnání do podoby notářského zápisu se svolením k přímé vykonatelnosti závazků z ní vyplývajících).⁴

Závěrem lze tedy říci, že pojem alternativní řešení sporů vznikl teprve v nedávné době. Tento pojem zahrnuje celou řadu rozličných právních institutů, které umožňují vyřešení sporů jinak než soudní cestou, a to většinou rychleji. A právě mezi tyto právní instituty řadíme i rozhodčí řízení.

⁴ WINTEROVÁ, Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní*. 5.vyd. Praha: Linde Praha, a.s., 2008, s. 675.

2. Rozhodčí řízení

Tato kapitola je zaměřena na vymezení pojmu rozhodčího řízení, jeho předmětu a podmínek jeho konání. Dále v ní pojednávám o jednotlivých druzích rozhodčích smluv, možnostech napadení rozhodčích smluv z důvodu neplatnosti a aktuální problematice rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách.

2.1 Pojem rozhodčí řízení

Rozhodčí řízení je jeden z alternativních způsobů rozhodování sporů. Strany při něm docházejí k řešení sporů prostřednictvím neutrální osoby, která spor po provedení více či méně formální procedury rozhodne nálezem, jenž je bezvýhradně uznáván státní mocí, a na požádání je vztah mezi oběma stranami založený nálezem též státní mocí vynutitelný.⁵

Stát tedy dovoluje, přestože je oprávněn rozhodovat veškeré spory svými nezávislými soudy, aby určité spory rozhodovaly osoby, které se označují jako rozhodci (arbitři) v řízení známém jako rozhodčí řízení (arbitráž). Podmínkou konání arbitráže je platná rozhodčí smlouva smluvních stran. Na jejím základě mohou strany vyřešení a rozhodnutí sporu, který mezi nimi vznikl, přenechat soukromé osobě a zároveň jejím uplatněním vylučují soudní pravomoc.

Ve smyslu čl. 36 odst. Listiny základních práv a svobod (ústavní zákon č. 2/1993 Sb.) účastníci rozhodčího řízení skrze toto řízení uplatňují své základní občanské právo na soudní ochranu, které nevzniklo vůči státu, ale vůči rozhodcům jako nestátnímu orgánu.⁶ Rozhodce nelze tedy za žádných okolností považovat za orgány veřejné moci či je řadit do soustavy obecných soudů.

Přestože je rozhodce soukromou osobou a rozhodčí řízení lze realizovat jen na základě existující soukromoprávní dohody stran, i samotné rozhodčí řízení má veřejnoprávní prvky. Stát realizuje (i když omezeně) své kontrolní pravomoci vůči rozhodčímu řízení. Rozhodčímu nálezu přiznává při splnění vymezených

⁵ RABAN, cit. 1, s. 42.

⁶ RŮŽIČKA, Květoslav. *K otázce právní povahy rozhodčího řízení. Právní rádce*. 2003, č. 5, str. 33.

podmínek stejné účinky jako soudnímu rozhodnutí. Rozhodčí nález se tak stává exekucním titulem stejně jako soudní rozhodnutí.⁷

2.2 Historie rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení není novodobým institutem, neboť první zmínky o něm lze nalézt již v Zákonu dvanácti tabulí, pocházejícím ze Starého Říma z období 5. století před naším letopočtem. Již ve středověku se o rozhodčích soudech zmiňuje Statut knížete Konráda Oty, za vlády Karla IV. sporné strany mohly vznášet své spory na rozhodce zvané „ubrmány“.⁸ Největší rozvoj však rozhodčí řízení na našem území zaznamenalo ve druhé polovině minulého století.

Již dle císařského civilního řádu soudního z roku 1895 bylo možné si sjednat rozhodčí smlouvu. Tento procesní předpis byl převzat i nově vzniklou Československou republikou a platil až do konce roku 1950. V roce 1951 byl zcela nahrazen novým občanským soudním řádem, který zakotvoval institut rozhodčího řízení výhradně pro právnické osoby.

První zákonné úpravy se rozhodčí řízení dočkalo až v zákoně č. 98/1963 Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů, avšak tato úprava byla omezena pouze na spory tuzemských subjektů vzniklých v mezinárodním obchodu. Významné změny v možnostech řešení soukromoprávních sporů v rozhodčím řízení tak přinesl až zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů v platném znění (dále jen jako „ZRŘ“). Vezmeme-li v úvahu rychlost českých soudů při rozhodování o obchodních věcech a zejména možnost opravných prostředků, je rozhodčí řízení podstatně rychlejší.⁹ Hlavním důvodem přijetí ZRŘ bylo umožnění konání rozhodčího řízení i ve vnitrostátních vztazích mezi fyzickými osobami.

V současné době je rozhodčí řízení s úspěchem právně zakotveno a aplikováno v řadě zemí s vyspělou tržní ekonomikou zejména ve věcech mezinárodního obchodu, avšak jeho obecná právní úprava jej umožňuje využít i pro jiné právní vztahy.

⁷ SPIROVÁ, Klára. *K vybraným otázkám vnitrostátního i mezinárodního rozhodčího řízení. Právní fórum (ASPI, a.s.). 2009, č. 12, str. 532.*

⁸ RŮŽIČKA, Květoslav. *K otázce právní povahy rozhodčího řízení. Právní rádce. 2003, č. 5, str. 34.*

⁹ RŮŽIČKA, Květoslav. *ROZHODČÍ ŘÍZENÍ před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. 2.vyd. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s. 20.*

2.3 Výhody rozhodčího řízení

Při vymezení rozhodčího řízení často slyšíme o jeho výhodách či pozitivěch. Obecně lze říci, že ve srovnání s řízením před obecnými soudy se rozhodčí řízení vyznačuje celou řadou pozitiv.

Základní výhodou rozhodčího řízení je jeho neformálnost. Strany mají možnost se buď dohodnout na pravidlech, dle kterých má rozhodčí soud postupovat anebo jako základ jeho rozhodování stanoví řád určitého rozhodčího soudu. Strany také mohou zvolit jazyk řízení a místo jeho konání. Neformálnost rozhodčího řízení je tak přesným opakem formálního řízení před obecnými soudy, které probíhá na základě platných právních předpisů bez možnosti stran zvolit právní úpravu pro vydání rozhodnutí.

V řízení před obecnými soudy rozhodují soudci, kteří vystupují jako státní orgány, a nikoli jako soukromé osoby, tedy rozhodci. Z tohoto důvodu se na rozhodčí řízení nehledí jako na projev státní suverenity (státní moci) a pro doručování písemností souvisejících s rozhodčím řízením nejsou kladeny zvláštní podmínky, jako je tomu při doručování písemností obecných soudů.¹⁰

Další nespornou výhodou rozhodčího řízení je fakt, že jsou majetkové spory stran rozhodovány odborníky z daných oborů, protože si samy mohou rozhodce zvolit a rozhodnout i o jejich počtu. Strany tedy za rozhodce volí osoby, které rozhodují nejen nestranně jako soudci ale i kvalifikovaně. V souvislosti s veřejnou diskusí o rozhodčích doložkách ve spotřebitelských smlouvách bývá ovšem nestrannost rozhodců přímo napojených na subjekty poskytující úvěry, právem zpochybňována.

Rozhodčí řízení končí vydáním rozhodčího nálezu a je tudíž jednoinstanční. Právní úpravy některých států umožňují přezkoumání rozhodčího nálezu jinými rozhodci, což ovšem vzhledem k požadavku rychlého ukončení věci není v tuzemské praxi využíváno. Proti vydanému rozhodčímu nálezu se strany tedy nemohou bránit u vyšší rozhodčí instituce, ale pouze ze zákonem stanovených důvodů návrhem podaným u obecného soudu. Ve skutečnosti by bylo takřka nemyslitelné vytvořit jakýsi „nejvyšší rozhodčí soud“, na který by se sporné strany obracely v případě

¹⁰ RŮŽIČKA, Květoslav. *ROZHODČÍ ŘÍZENÍ před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*. 2. vyd. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s. 26.

jejich nespokojenosti s vydaným rozhodčím nálezem. Kromě stálých rozhodčích soudů se totiž rozhodčí řízení konají i před celou řadou rozhodčích institucí ad hoc. Bylo by tudíž zcela nemožné zajistit jednotné rozhodování „nejvyššího rozhodčího soudu“, který by své závěry vyvozoval z rozhodnutí rozličných rozhodčích soudů. Navíc by existence takového „nejvyššího rozhodčího soudu“ vedla k nežádoucímu prodlužování rozhodčího řízení.

Rozhodčí řízení je v protikladu k řízení před obecnými soudy neveřejné, neboť sporné strany mají ve většině případů zájem na zachování svých obchodních tajemství, důvěrných informací, aj. Z tohoto důvodu se jednání nemohou účastnit ani média, ani veřejnost. Zájem médií o průběh konkrétních rozhodčích řízení je tedy nesrovnatelně menší. Díky své jednoinstančnosti je také rozhodčí řízení mnohem rychlejší. Rozhodčí řízení tudíž neprobíhá řadu let jako řízení před obecnými soudy a rozhodčí nálezy jsou vydávány obvykle v řádu několika měsíců. Řády některých rozhodčích soudů navíc umožňují projednání sporu v tzv. urychleném řízení (např. během jednoho měsíce), což je na rozdíl od řízení před obecnými soudy pro žalobce „výhoda k nezaplacení“.

Poslední, avšak velmi významnou výhodou rozhodčího řízení je jeho levnost. Výše poplatku za zahájení rozhodčího řízení (3% z hodnoty sporu u vnitrostátních sporů rozhodovaných Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky) je ve srovnání s iniciací řízení před obecnými soudy (4% z hodnoty sporů) výrazně nižší, což souvisí i s tím, že v rozhodčím řízení neplatí povinné zastoupení stran advokátem. Zatímco rozhodčí řízení končí vydáním rozhodčího nálezu, který je zároveň exekučním titulem, v řízení před obecnými soudy nemají strany vzhledem k existenci institutu odvolání jistotu, že v řízení v prvním stupni bude vydáno konečné rozhodnutí.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že se rozhodčí řízení vyznačuje řadou výhod. Na druhé straně může i rozhodčí řízení mít své nevýhody, které se ovšem týkají zejména rozhodčího řízení ad hoc. V rozhodčím řízení ad hoc totiž strany nemají žádný právní nástroj, kterým by přinutily rozhodce k vydání rozhodčího nálezu. Další nevýhodou může být prodlužování průběhu řízení jednotlivými stranami např. podáním návrhu na prohlášení neplatnosti rozhodčí smlouvy či vyloučení rozhodce u obecného soudu.

2.4 Předmět rozhodčího řízení

Ustanovení § 1 odst. 1 ZRŘ, vymezuje předmět rozhodčího řízení. Dle tohoto ustanovení ZRŘ upravuje rozhodování majetkových sporů nezávislymi a nestrannými rozhodci a výkon rozhodčích nálezů.

Rozhodčí řízení směřuje k vydání konečného a vymahatelného rozhodnutí, tedy rozhodčího nálezu, na rozdíl od mediace a ostatních alternativních řešení sporů. Přesto však i stále rozhodčí soudy nabízejí tzv. smírčí řízení, jejichž podstatou není rozhodnutí sporu, ale navržení určitého způsobu řešení na základě informací předložených oběma stranami. Záleží ovšem zcela na rozhodnutí stran, zda se takovému způsobu podřídí anebo zda zahájí rozhodčí řízení.

Podstatným znakem rozhodčího řízení je rozhodování nezávislymi a nestrannými rozhodci. Tento požadavek platí i pro rozhodování sporů obecnými soudy, resp. soudci. Přestože tedy rozhodčí řízení není výkonem veřejné moci, požadavek na nestrannost a nezávislost rozhodce platí i v rozhodčím řízení.

V rámci rozhodčího řízení rozlišujeme řešení sporů tuzemských (vnitrostátních) anebo sporů s mezinárodním prvkem, což má vliv i na použitelnost právních předpisů. O mezinárodním prvku hovoříme, je-li dán mezi stranami řízení, tedy mezi žalobcem a žalovaným. Platné právní předpisy pojem mezinárodní prvek nevymezují. Přes absenci zákonné definice uvedeného pojmu lze vztahy s mezinárodním prvkem obecně vymezit jako vztahy, jejichž některý prvek má převažující vazbu na stát odlišný od České republiky.¹¹

2.5 Arbitrabilita sporů

Arbitrabilita je okruh právních vztahů, ve kterém si státní moc nevyhradila právo rozhodovat výlučně státními soudy (popřípadě jinými svými orgány) a připustila tedy, aby spory byly rozhodovány i rozhodci, pokud si tak strany ujednají.¹² K tomu, aby mohl být určitý spor mezi stranami rozhodnut v rozhodčím řízení, je tedy třeba splnit podmínku arbitrability, která je vymezena pozitivně i negativně. Dle § 2 odst. 1 ZRŘ se strany mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a sporů vyvolaných prováděním

¹¹ KLEIN, Bohuslav. DOLEČEK, Martin. *Rozhodčí řízení*. 1.vyd. Praha: ASPI, a.s., 2007, s. 6.

¹² RABAN, cit. 1, s. 67.

konkursu nebo vyrovnání, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud.

Arbitrabilita sporů vznikla v důsledku vývoje způsobu rozhodování sporů. Strany během tohoto vývoje hledaly přirozenou autoritu, která by jejich spor mohla rozhodnout. Celkem přirozeně ji našly v tom, kdo řídil společnost, tedy ve státu. Řešení soukromých vztahů původně státní moc nezajímalo. K zajištění jednotnosti řešení sporů, vzhledem k důvěře stran ve státní moc a vzhledem k tomu, že k prosazení rozhodčího nálezu dochází veřejnou mocí, připadlo řešení soukromých vztahů státu.

Pozitivní arbitrabilita zahrnuje několik předpokladů. V první řadě pozitivní arbitrabilitou rozumíme majetkový charakter sporů, tedy případy, kdy je předmětem sporu finanční částka, kdy jde o spory o penězi ocenitelných nárocích a určovací spory, pokud má jejich určení dopad na majetkovou sféru. Dalším pozitivním předpokladem arbitrability je příslušnost soudu k projednání a rozhodnutí sporů. Příslušnost rozhodčích soudů není dána v soukromoprávních sporech projednávaných správními orgány (např. Český telekomunikační úřad), v řízeních ve věcech správního soudnictví a ve sporech, jejichž předmětem je nemovitost. Negativní arbitrabilitu představují spory vzniklé při výkonu rozhodnutí a spory vyvolané prováděním konkursu nebo vyrovnání.

Rozlišení arbitrability nelze omezit pouze na arbitrabilitu negativní a pozitivní. Někteří autoři rozlišují i arbitrabilitu objektivní a subjektivní. Přičemž v objektivní spatřují množinu vztahů, v nichž je obecně možno výběrem stran pověřit rozhodce k nalézání práva; v subjektivní pak již jen ten okruh, který si strany v rozhodčí smlouvě vybraly. Objektivní arbitrabilita je dána právem státu, zatímco subjektivní je dána výběrem stran, který samozřejmě nemůže překročit hranice státem vymezené.¹³

Rozhodčí smlouvu lze v souladu s § 2 odst. 2 ZRŘ platně uzavřít, jestliže by strany mohly o předmětu sporu uzavřít smír. Tento požadavek je dalším předpokladem arbitrability sporu. Spory, o nichž nelze uzavřít smír, zejména jejich průběh a způsob řešení, jsou z důvodu veřejného zájmu vyhrazeny moci soudní. Není tedy možné, aby je rozhodovaly soukromé osoby (rozhodci). V souladu s příslušnými ustanoveními zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád v platném znění (dále jen jako „OSŘ“), nelze uzavřít smír v řízení ve věcech osobního stavu (např. řízení o neplatnosti manželství), v řízení, které lze zahájit i bez návrhu (např. řízení

¹³ RABAN, cit. 1, s. 75.

opatrovnické) a konečně v řízení, ve kterém způsob řešení právních vztahů mezi účastníky závazně vymezují právní předpisy.

Otázka arbitrability je zásadní otázkou, kterou musí vyřešit sami rozhodci. Dojdou-li k závěru, že předmět sporu nemůže být předmětem rozhodčího řízení, tak rozhodčí řízení musí být zastaveno usnesením a nelze v něm již pokračovat.¹⁴ Nedostatek arbitrability má tedy za následek nemožnost pokračování v rozhodčím řízení a vydání rozhodnutí, přičemž tento nedostatek je nezhojitelný. Vydání rozhodčího nálezu v nearbitrabilní věci je důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu soudem dle § 31 písm. a) ZRŘ.

2.5.1 Arbitrabilita sporů v zemích Evropské unie

Arbitrabilita sporů není pochopitelně upravena jednotně ve všech zemích. Dále proto uvádím ve zkratce některá vymezení arbitrability v evropských zemích.

Slovenské právní předpisy vymezují arbitrabilitu pozitivně, tedy jako tuzemské nebo mezinárodní obchodněprávní a občanskoprávní vztahy, ohledně nichž lze před soudem uzavřít smír. Negativní arbitrabilita stanoví, že nemůže jít o vznik, změnu, zánik vlastnického práva a věcných práv k nemovitostem, dále o řízení o osobním stavu, spory související s nuceným výkonem rozhodnutí a o spory vznikající během konkursu a vyrovnávacího řízení.

Rakouská právní úprava vymezuje arbitrabilitu pouze okrajově. Podmínkou uzavření rozhodčí smlouvy je možnost uzavřít ohledně sporu narovnání. Toto vymezení je poměrně široké. I rakouská úprava uvádí spory, které nelze arbitrovat např. směnečné řízení, insolvenční řízení, aj.

Předmětem rozhodčí smlouvy může být v Německu jakýkoli majetkový nárok. Nemajetkový nárok jen tehdy, jestliže o něm mohou strany uzavřít narovnání. Arbitrovat lze však spory manželské i opatrovnické.

Francouzská úprava arbitrability vychází ze zásady disponovatelnosti, nikoli narovnatelnosti. Rozhodčí smlouvy lze tedy uzavřít o právech, která jsou volně k dispozici, arbitrovat ale nelze např. otázky osobního statutu, způsobilosti, rozdělení společného vlastnictví, atd.

¹⁴ RŮŽIČKA, Kvetoslav. *ROZHODČÍ ŘÍZENÍ před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*. 2. vyd. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s. 35.

Arbitrovat je dle anglického práva možné záležitosti, které postihují soukromé zájmy stran, a to i např. spory o patenty a ochranné známky. Rozhodčí soud však není oprávněn vynucovat opatření, kterými disponuje obecný soud. Arbitrovat není možné konkursní řízení, zdanění, aj.

2.6 Rozhodčí smlouvy a jejich dělení

Rozhodčí smlouva je ujednání stran o tom, že o určitých sporech nemá rozhodovat obecný soud, nýbrž jedna či více soukromých osob, tedy rozhodců, anebo stálý rozhodčí soud. Základním předpokladem rozhodčího řízení je souhlas obou stran.

Předmětem rozhodčí smlouvy je projev vůle stran o podřízení jejich sporu rozhodčímu řízení. Tento projev vůle musí být v rozhodčí smlouvě vyjádřen výslovně.

Rozhodčí smlouvy lze klasifikovat podle řady hledisek. Mezi nejdůležitější dělení patří dělení rozhodčích smluv podle toho, zda zakládají pravomoc k řízení před stálým rozhodčím soudem či k řízení ad hoc. Strany mají možnost vybrat si, zda rozhodčí řízení bude probíhat před stálým rozhodčím soudem či před rozhodcem ad hoc.

Pokud strany zvolí stálý rozhodčí soud, mohou dále vybírat nejen soudy v České republice, ale i v zahraničí. Mezi stálé rozhodčí soudy v České republice patří Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (dále jen jako „RS HK a AK“), Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha, a.s. (rozhoduje spory z obchodů s investičními instrumenty) a Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno (rozhoduje spory z burzovních a komoditních obchodů).

V řízení ad hoc rozhoduje rozhodce či rozhodčí senát ustanovený pouze pro určitý případ. Na rozdíl od řízení před stálými rozhodčími soudy, které probíhají dle jimi přijatých řádů, se řízení ad hoc žádnými pravidly neřídí, pokud se na nich strany nedohodnou v rámci své rozhodčí smlouvy anebo odkazem na existující pravidla pro řízení ad hoc (např. Rozhodčí pravidla UNCITRAL).

Dalším klasifikačním kritériem rozhodčích smluv je skutečnost, zda spor vznikne teprve v budoucnu, anebo zdali již vznikl. V prvním z výše uvedených případů hovoříme o rozhodčí doložce, ve druhém o tzv. smlouvě o rozhodci.

Rozhodčí doložka je buď výslovně uvedena v textu smlouvy anebo v samostatném dokumentu, na který smlouva odkáže (např. obchodní podmínky). Rozhodčí doložka nemusí být použitelná na všechny spory, které mezi stranami vzniknou, a vztahuje se jen na ta práva a povinnosti stran, kterých se týká. Pokud jde o vztah hlavní smlouvy a v ní obsažené rozhodčí doložky, je tato otázka upravena rozsudkem Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Odo 1222/2005 ze dne 19. prosince 2007. Platnost těchto smluv se posuzuje samostatně. Dohoda o rozhodčí doložce by tedy mohla být v případě neplatnosti hlavní smlouvy neplatná tehdy, jestliže by se jednalo o stejný důvod neplatnosti jako u hlavní smlouvy.

Oproti tomu, pokud mezi stranami již spor existuje a teprve po jeho vzniku se strany dohodnou na tom, že tento spor bude řešen v rozhodčím řízení, nazývá se taková rozhodčí smlouva smlouvou o rozhodci.¹⁵ Pokud spor mezi stranami již existuje a strany se dohodnou, že spor vyřeší v rozhodčím řízení, hovoříme o smlouvě o rozhodci. Smlouvu o rozhodci lze uzavřít ohledně sporů vzniklých ze závazkových vztahů.

Je nezbytné znát předchozí jednání sporných stran, zejména jiné jednání o stejném předmětu sporu. Jestliže by jedna ze sporných stran zahájila řízení o stejném nároku před obecným soudem, mohl by žalovaný namítnout existenci smlouvy o rozhodci pouze do doby, než by sám učinil první úkon v řízení. Pokud by v této situaci smluvní strany chtěly přenechat svůj spor k projednání a rozhodnutí v rozhodčím řízení, musel by žalobce se souhlasem žalovaného vzít žalobu zpět a až po právní moci usnesení o zastavení soudního řízení by mohl zahájit rozhodčí řízení.

Základní formální náležitostí rozhodčí smlouvy je její písemná forma. Dle § 3 odst. 1 ZRŘ musí být rozhodčí smlouva uzavřena písemně, jinak je neplatná. Písemná forma je zachována i tehdy, je-li rozhodčí smlouva sjednána telegraficky, dálnopisem nebo elektronickými prostředky, jež umožňují zachycení jejich obsahu a určení osob, které rozhodčí smlouvy sjednaly.

Nedodržení písemné formy má za následek neplatnost rozhodčí smlouvy. Požadavek písemné formy vychází především z principu právní jistoty účastníků smlouvy, zejména pokud jde o vykonatelnost rozhodčího nálezu. Dle § 40 odst. 3, resp. § 46 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník v platném znění (dále jen jako

¹⁵ KLEIN, DOLEČEK, cit. 11, s. 22.

„OZ“), nemusí být podpisy jednajících stran na jedné listině, pokud tento požadavek nestanoví právní předpisy.

Pokud jde o požadavky na rozhodčí smlouvu, platí pro ni požadavky stanovené pro právní úkony a smlouvy obecně. Rozhodčí smlouva musí být formulována určitě a srozumitelně, musí splňovat další náležitosti stanovené pro právní úkony obecně a její účinky lze vázat na odkládací či rozvazovací podmínku.

ZRŘ neupravuje obligatorní rozhodčí řízení, ale tzv. dobrovolné rozhodčí řízení, tj. rozhodčí řízení, jehož předpokladem je dobrovolná dohoda stran sporu (nikoliv dohoda, jejímž účastníkem je někdo jiný než strana sporu).¹⁶ Dobrovolná rozhodčí řízení nevyvolávají tolik problémů jako tzv. povinná rozhodčí řízení, jež jsou zakotvena v právních předpisech mnoha evropských zemí např. Švédsko. Na rozdíl od rozhodců vykonávajících obecné soudy spravedlnost veřejně a jejich rozhodnutí lze přezkoumat. Tudíž v případě povinných rozhodčích řízení, kdy je veřejné rozhodnutí státu nahrazeno rozhodnutím soukromoprávních institucí, musí být upraveno tak, aby bylo zachováno právo na spravedlivý proces. Rozhodčí soudy a rozhodci vykonávající v těchto případech veřejnoprávní funkci, musejí splňovat požadavky vyplývající z článku 6 Evropské úmluvy o lidských právech, nebo musejí být podřízeny doзору (přezkoumání) orgánu, který tyto požadavky splňuje.¹⁷

2.6.1 Neplatnost rozhodčí smlouvy

Pokud rozhodčí smlouva nespĺňuje požadavek písemné formy, arbitrability či jiné požadované náležitosti, hovoříme o tzv. neplatnosti rozhodčí smlouvy. Platnost rozhodčí smlouvy lze v zásadě zpochybnit dvěma způsoby, a to: námitkou vznesenou v rozhodčím řízení zahájeném na základě této smlouvy nebo určovací žalobou podanou k obecnému soudu.¹⁸

Prvním způsobem zpochybnění platnosti rozhodčí smlouvy je tedy vznesení námítky neplatnosti smlouvy v rozhodčím řízení. Ve většině případů ji z logiky věci vznáší žalovaný, avšak není vyloučeno její vznesení žalobcem. V souladu s ustanovením § 15 odst. 2 ZRŘ lze námitku nedostatku pravomoci rozhodců,

¹⁶ ZIMA, P. Český kříženec dobrovolného a povinného rozhodčího řízení. *Právní rádce*. 2006, č. 5, str. 29.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ KLEIN, DOLEČEK, cit. 11, s. 30.

zakládající se na neexistenci, neplatnosti nebo zániku rozhodčí smlouvy vznést nejpozději při prvním úkonu v řízení. Pokud se ovšem námitka neplatnosti týká nedostatku arbitrability, lze ji vznést kdykoli v průběhu rozhodčího řízení.

Rozhodci rozhodují o námitce neplatnosti v souladu s § 15 odst. 1 ZRŘ sami. Žádná ze stran nemůže tedy námitku neplatnosti rozhodčí smlouvy uplatnit u obecného soudu. Zahájení rozhodčího řízení tedy zakotvuje oprávněnost rozhodců rozhodovat o vznesené námitce neplatnosti.

Žaloba na určení neplatnosti rozhodčí smlouvy u obecného soudu je druhou možností zpochybnění její platnosti. Příslušnost obecného soudu je stanovena v OSŘ, přičemž jeho místní příslušnost je obvykle stanovena sídlem žalovaného a věcná příslušnost předmětem sporu. Žalobce se žalobou domáhá vyslovení neplatnosti rozhodčí smlouvy soudem. Takováto žaloba je žalobou určovací, proto má žalobce povinnost zdůvodnit svůj naléhavý právní zájem na určení. Bylo-li řízení před rozhodci zahájeno dříve, než došlo k řízení soudnímu, přeruší soud řízení o neexistenci, neplatnosti nebo zániku smlouvy až do doby, než bude v rozhodčím řízení rozhodnuto o pravomoci nebo ve věci samé v souladu s § 106 odst. 3 ZRŘ. Je-li tomu naopak, obecný soud řízení nepřeruší, protože k tomu nemá zákonné důvody.

2.6.2 Rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách

Dlouhou dobu probíhá veřejná diskuse o možné obraně spotřebitelů proti podmínkám smluv o půjčkách poskytovaných nebankovními institucemi. V denním tisku ale i v jiných médiích můžeme dennodenně vidět inzeráty a reklamy mnoha společností, nabízejících rychlou půjčku jakékoli peněžní hotovosti v podstatě na zavolání bez případného ověření schopnosti dlužníka dluh splatit, bez jeho vyhledávání v registru dlužníků anebo zajištění jeho závazku ručením.

Lichváři sázejí především na nedostatek peněžních prostředků lidí, žádajících o poskytnutí půjčky a časovou tíseň. Tito lidé jsou buď nezaměstnaní anebo již dluží peníze jiné lichvářské společnosti a snaží se další půjčkou alespoň částečně zbavit půjčky předchozí.

Dalším důvodem lichvářů pro půjčování peněz co nejširšímu okruhu lidí bez omezení je skutečnost, že lidé žádající o tyto půjčky pocházejí z nižších sociálních vrstev, a proto nedisponují odpovídajícím právním či ekonomickým vzděláním.

Lichváři již dopředu předpokládají, že jednoho dne nebudou moci dlužníci své závazky řádně splácet, a proto budou mít otevřenou cestu ke zpětnému získání nejen své půjčky, ale i úroků z prodlení. A k tomuto postupu skutečně dochází. Následně během několika měsíců naskakují gigantická penále, dlužník se ocitá v bludném kruhu, kdy se dlužná částka rychle a stále více na hony vzdaluje jeho reálným možnostem splacení, a poté nastupuje institut rozhodčí doložky ad hoc.¹⁹

Smlouvy o půjčkách lichvářských společností zcela běžně obsahují rozhodčí doložku. Pokud se tedy dlužníci ocitnou se splácením svého dluhu v prodlení, rozhodci ad hoc celkem snadno svým rozhodnutím napomůžou lichvářům k navrácení jejich peněz i se statistickými úroky a smluvními pokutami.

Finta lichvářů spočívá především v zařazení rozhodčí doložky v nejmenší možné velikosti písma do jejich smluvních podmínek. Podepsáním rozhodčí doložky je dlužník automaticky zbaven možnosti řešit případný spor mezi ním a lichváři soudní cestou. Jednání u soudu přitom může mít velký význam, protože soud na rozdíl od rozhodců bude přihlížet i k „mravnosti“ smluvních podmínek. Dokonce může i snížit smluvní pokutu, která právě z většiny takto sjednaných půjček dělá dosud lichvu.²⁰

Lichváři tak využívají možnost konání rozhodčího řízení ad hoc soukromými osobami a nedostatků současného justičního systému, zejména délky soudního řízení. Právní předpisy nestanoví žádné omezení pro výkon funkce rozhodce ad hoc, to znamená, že jím může být v podstatě jakákoli soukromá osoba, která nemá ani právní vzdělání, ani znalosti z oblasti spotřebitelských úvěrů.

Rozhodčí doložky ve smlouvách o půjčkách obvykle neobsahují jméno konkrétního rozhodce. Možnost jeho určení přenechávají výhradně věřiteli, který je na osobu rozhodce napojen, což se ovšem obtížně prokazuje. Věřitel si sám rozhodce vybere a určí pravidla, dle kterých bude rozhodčí řízení probíhat. Tato pravidla pochopitelně vyhovují věřiteli. Věřitel si za rozhodce nevybírá rozhodce stálých rozhodčích soudů, ale fyzické osoby anebo sdružení rozhodců nezřízených zákonem. Tato sdružení ve skutečnosti nejsou žádnými soudy, ale za soudy

¹⁹ GINTER, J. *Pochybně rychlé spotřebitelské půjčky, soudci jen tak nezarazí* [online]. c. 2010 [cit. 1. 2. 2010]: Dostupné na World Wide Web: <<http://www.novinky.cz/finance/190641-pochybně-rychle-spotřebitelské-půjčky-soudci-jen-tak-nezarazí>>

²⁰ ADAMIČKOVÁ, Naďa, KÖNIGOVÁ, Marie. *Soudy si berou na mušku lichvářské smlouvy o půjčkách* [online]. c. 2010 [cit. 7. 3. 2010]: Dostupné na World Wide Web: <<http://www.novinky.cz/finance/190195-soudy-si-berou-na-musku-lichvarske-smlouvy-o-pujckach>>

se jen vydávají a označení soud uvádějí ve svých názvech. O nestrannosti těchto rozhodců panují všeobecné pochybnosti.

Pokud subjekt, který není stálým rozhodčím soudem, zřízeným na základě zvláštního zákona, jak to předpokládá ZRŘ ve svém § 13, vykonává takové činnosti, které spadají podle zákona o rozhodčím řízení výlučně do působnosti stálých rozhodčích soudů, jde o úmysl obcházet zákon a dochází tak k rozporu se zákonem.²¹ Projednání sporů v jejich režii probíhá extrémně rychle a v drtivé většině případů tyto spory vyhrávají věřitelé.

Za zamyšlení nepochybně stojí i otázka, zda spotřebitel může za současných podmínek, za kterých se rozhodčí doložka ve spotřebitelských smlouvách sjednává, dát k jejímu uzavření souhlas. Spotřebitelé nemohou obsah smlouvy o půjčce většinou ovlivnit. Mohou si zvolit jen mezi jejím přijetím anebo odmítnutím. Někdy spotřebitel ani netuší, že rozhodčí doložku uzavřel, jindy to ví, bez toho aniž by si byl schopen představit důsledky jejího uzavření.

Odpovědi na otázku, zdali může spotřebitel dát skutečně souhlas s uzavřením rozhodčí doložky, se různí. Jedna strana se přiklání k názoru, že tomu tak je, protože podpis osoby způsobilé k právním úkonům takovou osobu činí plně odpovědnou za její jednání. Na druhé straně bychom akceptací tohoto názoru museli zcela rezignovat na ochranu spotřebitele. Osobně si myslím, že by stát ochranu spotřebitelům poskytovat měl, a tudíž by měl zabránit i vzniku takovýchto beznadějných situací pro spotřebitele.

2.6.3 Právní úprava rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách

Právní úpravu rozhodčích doložek nalezneme v ZRŘ. Na tuto problematiku se vztahují i ustanovení § 55 a § 56 OZ, které jsou implementací evropské právní úpravy a upravují nepřiměřené podmínky spotřebitelských smluv. Dle § 56 odst. 1 OZ nesmí spotřebitelské smlouvy obsahovat ujednání, která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran.

²¹ SUCHÁ, Veronika. *Máte úvěr? Soud zatrhл výnosnou fintu splátkových firem* [online]. c. 2009 [cit. 25. 11. 2009]: Dostupné na World Wide Web: <<http://www.novinky.cz/finance/190195-soudy-si-berou-na-musku-lichvarske-smlouvy-o-pujckach>>

Z hlediska evropské právní úpravy má nepochybný význam pro problematiku rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách rozhodnutí Evropského soudního dvoru C-168/05 ve věci *Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL*. V tomto rozhodnutí se jednalo o předběžnou otázku ve věci výkladu směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách (zneužívajících klauzulích) ve spotřebitelských smlouvách. Směrnice slouží k zachování rovnováhy mezi profesionálem (věřitelem) na straně jedné a neznalým spotřebitelem na straně druhé. Článek 3 směrnice uvádí, že smluvní podmínka, která nebyla individuálně sjednána, je považována za nepřiměřenou, jestliže v rozporu s požadavkem přiměřenosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele.

Příloha směrnice demonstrativně uvádí podmínky, které se ve spotřebitelských smlouvách považují za nepřiměřené. Dle bodu 1 písm. q) této přílohy se za zneužívající jednání považuje také zbavení spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný opravný prostředek, zejména požadovat na spotřebiteli, aby předkládal spory výlučně rozhodčímu soudu, na který se nevztahují ustanovení právních předpisů, nebo bránění uplatnění tohoto práva, nepřiměřené omezování důkazů, které má spotřebitel k dispozici, nebo ukládání důkazního břemene, které by podle použitelných právních předpisů mělo příslušet druhé smluvní straně, spotřebiteli. V souladu s výkladem této směrnice musí tedy vnitrostátní soud při podání žaloby na zrušení rozhodčího nálezu přezkoumat samotnou rozhodčí smlouvu. Jestliže soud nalezne v rozhodčí smlouvě některé ze zneužívajících ustanovení, rozhodčí nález zruší, i když spotřebitel neplatnost nálezu v rozhodčím řízení neuplatňoval.

Ustálenou praxi při vydávání rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách změnilo usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 12 Cmo 496/2008 ze dne 28. května 2009. Dle tohoto usnesení musí být v řízení ad hoc jako rozhodce ustanovena fyzická osoba, která musí být v rozhodčí smlouvě uvedena anebo v ní musí být vymezen způsob jejího určení. Pokud rozhodčí smlouva neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc, anebo konkrétního způsobu jeho určení, ale jen odkazuje ohledně výběru rozhodce a stanovení pravidel rozhodčího řízení na právnickou osobu, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona a odkazuje na touto právnickou osobou stanovené statuty a řády ke jmenování a výběru rozhodců, jakož i způsobu vedení rozhodčího řízení

a stanovení pravidel o nákladech řízení, pak je taková rozhodčí smlouva neplatná dle § 39 občanského zákoníku pro obcházení zákona. Vrchní soud vydal toto usnesení o rozhodčí doložce, která uváděla, že k výběru rozhodce ad hoc dojde ze seznamu rozhodců právnické osoby.

Místopředseda pražského Vrchního soudu Jaroslav Bureš k problematice rozhodčích doložek uvádí: Problematické jsou smlouvy, při nichž některé finanční společnosti půjčují peníze lidem, kteří jsou v tíživé situaci a zahrnutí do kouta jsou ochotni podepsat i smlouvu s tzv. rozhodčí doložkou, která pro ně není výhodná. Výhodná je naopak pro věřitele, kteří jsou často s rozhodci „spřátelení“ a podle toho vymáhání dluhu vypadá.²²

Rozhodnutí Vrchního soudu je ovšem v rozporu s judikátem Nejvyššího soudu vydaného pod sp.zn. 32 Cdo 2282/2008 ze dne 31. července 2008. Nejvyšší soud v tomto rozhodnutí uvádí, že dovozuje-li žalobce nutnost dohody na jmenovitě určeném rozhodci, není jeho názor správný. Strany se mohou (nikoli musí) dohodnout na určení konkrétních jmen rozhodců. Jako nevýhodu takto uzavřené rozhodčí doložky Nejvyšší soud uvádí skutečnost, že od uzavření doložky do vzniku sporu může uplynout poměrně dlouhá doba a tudíž může dojít ke změně poměrů obou stran. Závěr, zda se účastníci rozhodnou pro to, že jejich případné spory bude rozhodovat rozhodce (rozhodci) zapsaný v seznamu vedeného u stálých rozhodčích soudů či jiných soukromoprávních subjektů, je ponechán na dohodě stran. Výše uvedená rozhodnutí tak dokazují, že zakotvení jednotného pravidla pro stanovení rozhodců v rozhodčí doložce je nevyhnutelné.

Pro získání spotřebitelských úvěrů jsou vhodnější instituce, jejichž smluvní podmínky obsahují rozhodčí doložku odkazující nikoli na rozhodce ad hoc, ale na některý ze stálých rozhodčích soudů. Takovéto instituce nebudou zcela jistě uvádět rozhodčí doložku nepřehledně ve svých obchodních podmínkách. Rozhodnutí stálých rozhodčích soudů nejsou bezpochyby vydávána s ohledem na blízký vztah rozhodců k lichvářům, jak je tomu v rozhodčích řízeních ad hoc.

De lege ferenda uvažuje Ministerstvo spravedlnosti o zavedení takových podmínek do účinné právní úpravy, které by současnému stavu ohledně existence celé

²² ADAMIČKOVÁ, Naďa, KÖNIGOVÁ, Marie. *Soudy si berou na mušku lichvářské smlouvy o půjčkách* [online]. c. 2010 [cit. 7. 3. 2010]: Dostupné na World Wide Web: <http://www.novinky.cz/finance/190195-soudy-si-berou-na-musku-lichvarske-smlouvy-o-pujckach>

řady institucí, které se označují za „soudy“, zabránily. Měly by se zpřísnit podmínky pro výkon funkce rozhodce, které jak již jsem výše uvedla, umožňují vykonávání rozhodcovské činnosti v podstatě jakoukoli osobou. V úvahu přichází také uložení povinnosti jednotlivým rozhodčím institucím vést seznamy svých rozhodců, jak je tomu u stálých rozhodčích soudů. Za zamyšlení jistě stojí i případné odvolání rozhodce za podmínek stanovených zákonem soudem.

2.7 Novelizace rozhodčího řízení

V souvislosti s problematikou rozhodčích doložek a spotřebitelských smluv vystoupil dne 10. 2. 2010 v Poslanecké sněmovně České republiky také veřejný ochránce práv JUDr. Otakar Motejl (dále jen jako „ombudsman“). Ombudsman apeloval na poslance, aby zahájili svá jednání o změně ZRŘ a také zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi v platném znění, jejichž novely považoval za nezbytné. Ombudsman k tomuto závěru dospěl na základě mnoha podnětů od veřejnosti, které obdržel. Spotřebitelé rozhodčí doložku ve smluvních podmínkách často nezaregistrují, nejsou na ni upozorněni a především nejsou obeznámeni s právními důsledky podpisu takové smlouvy.²³ V následně konaném rozhodčím řízení není rozhodce ve své moci nijak omezen, není ovšem ani nestranný a nepodjatý, jak to požaduje zákon, díky svému vztahu k žalobci, respektive lichváři. Tento vztah se pochopitelně odrazí i ve výsledku rozhodčího řízení. Jestliže se spotřebitel obrátí na soud, často k projednání jeho věci nedojde, protože žalobce uplatní existenci námítky rozhodčí doložky ve smlouvě o půjčce.

Ochránce se setkal s řadou rozhodčích řízení, která byla přinejmenším podivná a odsuzovala spotřebitele k nezákonným plněním a drakonickým sankcím, jaké by u soudu nikdy neobstály. Dlužníci pak přicházejí o všechno za podmínek, které by soud odmítl a označil je za jednání v rozporu se zásadami ochrany spotřebitele, či dobrých mravů.²⁴

S ohledem na výše uvedené tedy ombudsman Poslaneckou sněmovnu požádal, aby novelizovala příslušnou právní úpravu a zakotvila zákaz sjednávání rozhodčích

²³ Tisková zpráva. *Ochránce žádá zákaz rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách* [online]. c. 2010 [cit. 10. 2. 2010]: Dostupné na World Wide Web: <http://www.ochrance.cz>.

²⁴ Tamtéž.

doložek ve spotřebitelských smlouvách. Tento zákaz by korespondoval s ústavně zakotveným právem na soudní ochranu. Zákaz by ovšem nevyločil řešení sporů mimosoudně, protože by se vztahoval pouze na předběžné doložky ve spotřebitelských smlouvách, tedy doložky sjednané v době před vznikem sporu.

Dne 17. 4. 2009 předložili poslanci Jeroným Tejc, Bohuslav Sobotka, Zdeněk Jičínský a Petr Rafaj v Poslanecké sněmovně České republiky návrh na přijetí změn zákona č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb. a ZRŘ. Na základě tohoto návrhu by byl do § 1 ZRŘ zařazen nový odstavec 3, který by vylučoval užití rozhodčího řízení k řešení sporů vzniklých ze smluv o spotřebitelském úvěru a ze smluv o úvěru ze stavebního spoření. Současná právní úprava rozhodčího řízení toto neumožňuje.

Dne 10. 3. 2010 schválila Poslanecká sněmovna České republiky ve zrychleném režimu, tedy v prvním čtení, novelu zákona o spotřebitelském úvěru. Tato novela má za účel zejména zvýšit informovanost spotřebitelů. Nová pravidla vycházejí ze směrnice Evropské unie a v České republice začnou platit od ledna 2011. Předpokládá se, že Senát ani prezident republiky nebudou mít k zákonu vážnější výhrady.²⁵

Nově tak od příštího roku budou moci zájemci o spotřebitelskou půjčku do 14 dnů odstoupit bez udání důvodů, aniž by jim hrozila sankce. Na druhé straně zákon poskytovatelům úvěru ukládá, aby zájemcům řádně vysvětlili podmínky půjčky. Finanční instituce tak budou muset spotřebiteli poskytnout všechny významné informace v rámci své reklamy či nabídky a vysvětlit je, přičemž všechny informace musí být stejně výrazné. Tato povinnost má zamezit současné praxi uvádění zásadních informací malým písmem např. rozhodčích doložek. Spotřebitel tak má tedy právo na kopii návrhu smlouvy o úvěru, kterou může konzultovat s odborníkem.

Finanční instituce musejí také nově posuzovat bonitu svých klientů a za nesplnění této povinnosti jim hrozí pokuta v řádu několika milionů, což by mělo zabránit půjčování peněz lichvářů se spekulací, že spotřebitel nebude moci půjčku splatit. Kvůli nutnosti zrychleného projednání se však nepodařilo prosadit všechny navrhované novely, zejména ZRŘ.

²⁵ KUČERA, P. *Chcete půjčku? Stát Vás ochrání, rozhodli poslanci* [online]. c. 2010 [cit. 10. 3. 2010]: Dostupné na World Wide Web: <http://www.aktualne.centrum.c/finance/nakupy/clanek.phtml?id=662891>.

3. Rozhodčí instituce

V této kapitole jsem se zaměřila na subjekty vydávající rozhodnutí v rozhodčím řízení, dále na podmínky pro výkon funkce rozhodce, jednotlivé druhy stálých rozhodčích soudů v České republice a srovnání rozhodčích soudů ad hoc a stálých rozhodčích soudů.

3.1 Způsobilost rozhodce

Spory v rozhodčím řízení rozhodují vždy fyzické osoby. Každá taková fyzická osoba musí být plně způsobilá k právním úkonům. Může to být nejen občan České republiky, ale i cizinec, je-li způsobilý k právním úkonům alespoň dle práva České republiky. ZRŘ od rozhodců nevyžaduje zvláštní právní vzdělání ani zkušenosti s právem. Oproti tomu má-li být spor mezi stranami rozhodován stálým rozhodčím soudem, je okruh požadavků obvykle širší v závislosti na tom, jaké konkrétní další požadavky na rozhodce klade ten který stálý rozhodčí soud ve svých předpisech.²⁶ Tyto požadavky se týkají zejména předsedajících rozhodců stálých rozhodčích soudů např. povinný zápis v listině rozhodců.

Základním požadavkem kladeným na rozhodce je jeho nezávislost a nestrannost, jejichž podmínky vymezuje § 8 ZRŘ. Ten, kdo má být nebo byl určen nebo jmenován rozhodcem, musí bez odkladu stranám nebo soudu oznámit všechny okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti a pro něž by byl jako rozhodce vyloučen.

Podjatost rozhodce, jako vnitřní psychický stav spočívající v upřednostnění jedné ze stran sporu na úkor druhé strany, je třeba odlišovat od požadavku na nezávislé či nestranné rozhodování rozhodce.²⁷ O podjatosti rozhodce můžeme hovořit vzhledem k účastníku řízení (např. je-li rozhodce zaměstnancem některé strany), zástupci strany anebo vzhledem ke vztahu rozhodce k věci. Kromě překážky podjatosti se mohou u rozhodce vyskytnout i jiné překážky bránící jeho rozhodování ve věci např. nedostatek způsobilosti k právním úkonům.

²⁶ KLEIN, DOLEČEK, cit. 11, s. 35.

²⁷ KLEIN, DOLEČEK, cit. 11, s. 38.

3.2 Určení rozhodců

Každý rozhodce musí být pro rozhodnutí určitého sporu jmenován či jinak určen. ZRR ukládá povinnost stran rozhodnout o tom, kdo bude v konkrétním případě rozhodcem v jejich rozhodčí smlouvě, přičemž počet rozhodců musí být vždy lichý. Maximální počet rozhodců zákon nestanoví.

Spor může být v první řadě rozhodován senátem tří rozhodců. Každá ze stran jmenuje jednoho rozhodce a Ti si zvolí předsedu. Takto zvolený předseda je nezávislý a nepřichází u něj v úvahu nadřování jedné ze stran sporu. Je logické, že v případě ustanovení většího počtu rozhodců, je výhodnější volit lichý počet rozhodců, proto aby senát nemohl rozdělit na dvě názorové strany.²⁸ Rozhodčí senát rozhoduje většinou hlasů a každý člen disponuje jedním hlasem.

Druhým nejčastějším způsobem rozhodování sporu v rozhodčím řízení, je vedle rozhodování sporu rozhodčím senátem složeným ze tří rozhodců, rozhodování prostřednictvím jediného rozhodce.²⁹ Rozhodčí smlouva tak tedy buď stanoví konkrétní fyzickou osobu, která spor rozhodne, anebo způsob jejího určení.

Strany se mohou dohodnout na konkrétních osobách pro funkce rozhodců, současně musí ale určit i náhradní rozhodce pro případ, kdyby konkrétní osoba nemohla takovou funkci vykonávat. V praxi se rozhodci určují spíše vymezením způsobu jejich určení. Nejčastěji jde o určení konkrétní instituce, tedy odkaz na stálý rozhodčí soud či jeho pravidla.

Pokud strany ve své rozhodčí smlouvě dostatečně konkrétně neurčí rozhodce či způsob jejich určení, jmenuje každá ze stran jednoho rozhodce a ti předsedajícího rozhodce. Neučiní-li tak jedna ze stran ve třicetidenní lhůtě, anebo pokud se jmenování rozhodci neshodnou na předsedajícím rozhodci, lze podat návrh na jmenování rozhodce soudu.

3.3 Funkce rozhodce

Rozhodce musí se svou funkcí vyjádřit souhlas, musí ji tedy přijmout, a to bez ohledu na to, zda má být do funkce jmenován některou ze stran, zda se na této osobě

²⁸ RABAN, cit. 1, s. 95.

²⁹ KLEIN, DOLEČEK, cit. 11, s. 44.

jako rozhodci strany či stávající rozhodci dohodli či zda má být do funkce jmenován soudem.³⁰ Dle ustanovení § 5 odst. 1 ZRŘ není nikdo povinen přijmout funkci rozhodce. Pokud však tuto funkci přijme, je povinen vykonávat ji v souladu s tímto zákonem a dalšími předpisy. Přijetím funkce přebírá rozhodce celou řadu povinností, které vyplývají jednak ze ZRŘ, jednak z procesních předpisů. Funkce rozhodce zaniká jeho vyloučením z projednávání věci, vzdáním se funkce, smrtí anebo zbavením či omezením jeho způsobilosti k právním úkonům.

Rozhodčí řízení není veřejné. Důvodem neveřejnosti rozhodčího řízení je ochrana informací nejen o stranách sporu, ale i jejich činnostech. S tím souvisí i povinnost mlčenlivosti rozhodců. Rozhodci jsou dle § 8 ZRŘ povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dozvěděli v souvislosti s výkonem funkce rozhodce, pokud nebyli této povinnosti zproštěni. Mlčenlivost rozhodce se vztahuje na informace, které se při výkonu funkce dozvěděl.

3.4 Stálé rozhodčí soudy v České republice

V souladu s § 2 odst. 1 ZRŘ je pravomoc k rozhodčímu řízení svěřena buď konkrétnímu rozhodci či rozhodcům anebo stálému rozhodčímu soudu. Rozlišujeme tak tedy mezi rozhodčím řízením ad hoc anebo rozhodčím řízením před stálými rozhodčími soudy. Rozhodování stálých rozhodčích soudů se vyznačuje zejména vázaností procesními předpisy a stálou strukturou.

Obecně je postavení rozhodčích institucí (stálých rozhodčích soudů) v současné době upraveno v České republice v § 13 ZRŘ, podle kterého mohou být stálé rozhodčí soudy zřízeny pouze na základě zákona.³¹ Základním požadavkem ZRŘ je dle § 13 odst. 1 zřízení stálých rozhodčích soudů na základě zákona. V souladu s tímto zákonným požadavkem je třeba ke zřízení stálého rozhodčího soudu zvláštní zákon, který jej buď přímo zřídí anebo udělí k jeho zřízení oprávnění konkrétní osobě. V současnosti v České republice existují celkem tři stálé rozhodčí soudy.

³⁰ KLEIN, DOLEČEK, cit. 11, s. 53.

³¹ RABAN, cit. 1, s. 148.

3.4.1 Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR

RS HK a AK působí v České republice již od roku 1949. Tento Rozhodčí soud je zřízen zákonem č. 223/1994 Sb., o sloučení Československé obchodní a průmyslové komory s Hospodářskou komorou České republiky ode dne 1. 1. 1995. Od toho dne byla tedy Československá obchodní a průmyslová komora sloučena s Hospodářskou komorou České republiky, tedy jejím pokračovatelem.

Jedná se o nespécializovaný rozhodčí soud, který rozhoduje spory bez jakéhokoli omezení jejich předmětu, samozřejmě vyjma sporů nesplňujících požadavek arbitrability. Nejčastěji se jedná o spory ze světového zahraničního obchodu. Rozhodčí soud svou výbornou pověst získal zejména činností svých rozhodců, kteří jsou zapsáni na tzv. listině rozhodců. Tato listina obsahuje 216 jmen tuzemských i cizozemských rozhodců z oblasti práva a ekonomiky a je přístupná na webových stránkách tohoto Rozhodčího soudu.

3.4.2 Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha, a.s.

Zákon č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů, ve znění pozdějších předpisů, zřídil Burzovní rozhodčí soud. Tento soud byl zřízen pro rozhodování sporů z obchodů s investičními instrumenty. To znamená, že se jedná o specializovaný, nikoli obecný rozhodčí soud. Avšak i tento soud podléhá ustanovením ZRŘ. Nároky z obchodů s investičními instrumenty jsou proto řešeny buď před obecným soudem, nebo – za předpokladu uzavření rozhodčí smlouvy stranami takového obchodu – před Burzovním rozhodčím soudem.³²

Řízení před Burzovním rozhodčím soudem se vyznačuje specifiky vyplývajícími nejen z jeho statutu, ale i ze zákona o burze cenných papírů. Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu v platném znění, nahradil zákon o burze cenných papírů. Oproti předešlé úpravě tento zákon pro konání rozhodčího řízení před Burzovním rozhodčím soudem požaduje, aby se rozhodovaly spory z burzovních obchodů, pokud se strany nedohodnou jinak, to znamená, že se k řízení vyžaduje souhlas stran. Takový souhlas se předpokládá u burzovních obchodů, u jiných obchodů se vyžaduje výslovná dohoda stran.

³² KLEIN, DOLEČEK, cit. 11, s. 67.

3.4.3 Stálé rozhodčí soudy při komoditních burzách

Zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, ve znění pozdějších předpisů, umožňuje vznik rozhodčích soudů při komoditních burzách. Pokud se na tom strany dohodnou, rozhodují takto založené soudy spory z obchodů uzavřených na burzách. Kromě toho mohou také rozhodovat i spory z mimoburzovních obchodů, týkají-li se komodit, se kterými se na burze obchoduje. Příkladem takového soudu je Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno.

3.5 Předpisy stálých rozhodčích soudů

Jedním z nejdůležitějších oprávnění stálých rozhodčích soudů je oprávnění přijímat vlastní řády a statuty. Toto oprávnění blíže vymezuje § 13 odst. 2 ZRŘ, dle něhož mohou stálé rozhodčí soudy vydávat své statuty a řády, které musí být uveřejněny v Obchodním věstníku. Tyto statuty a řády mohou určit způsob jmenování rozhodců, jejich počet a mohou výběr rozhodců vázat na seznam uvedený u stálého rozhodčího soudu. Statuty a řády mohou též určit způsob řízení a rozhodování i jiné otázky související s činností stálého rozhodčího soudu a rozhodců včetně pravidel o nákladech řízení a odměňování rozhodců.

Řády a statuty stálých rozhodčích soudů vykazují určitá specifika. V první řadě musí být tyto řády uveřejněny v Obchodním věstníku, aby byla zajištěna informovanost o jejich struktuře a podobě řízení před nimi konaného. Tento požadavek souvisí se stálostí rozhodčích soudů a odlišuje je od řízení ad hoc.

Nejvýznamnějším specifikem statutů je možnost upravit jimi otázky rozhodčího řízení odlišně od ZRŘ. Stálé rozhodčí soudy jsou tedy oprávněny svými předpisy stanovit vlastní procesní pravidla. Upravuje-li statut některou otázku vyčerpávajícím způsobem, nepoužije se subsidiárně ani ZRŘ ani OSŘ.

V České republice existují tři statuty stálých rozhodčích soudů: Statut Burzovního rozhodčího soudu, Statut Českomoravské komoditní burzy v Kladně a Statut RS HK a AK, který lze považovat za nejvýznamnější.

Statut RS HK a AK obsahuje organizační uspořádání tohoto rozhodčího soudu. Procesní otázky rozhodčího řízení od jeho zahájení až do jeho skončení upravuje Řád RS HK a AK. Přílohou tohoto Řádu jsou Pravidla o nákladech rozhodčího řízení a Sazebník nákladů rozhodčího řízení. V současnosti existují tři druhy Řádů RS HK

a AK. V první řadě je to Řád RS HK a AK pro vnitrostátní spory (dále jen jako „ŘV“), dále Řád RS HK a AK (dále jen jako „ŘM“) a Řád on-line, který je dodatkem ŘV, a který se použije, pokud se na tom strany v rozhodčí smlouvě výslovně dohodnou. Řízení on-line je zvláštním druhem řízení před rozhodčím soudem, kdy je kontakt stran se soudem a naopak omezen pouze na emailovou komunikaci. Toto řízení je rychlejší a méně nákladnější než běžné řízení před RS HK a AK.

3.6 Stálé rozhodčí soudy vs. rozhodčí soudy ad hoc

Řada právních odborníků, advokátů i právníků se již delší dobu pře o diskutabilní otázku legality tzv. soukromých rozhodčích soudů či rozhodčích center. Mezi tyto rozhodčí instituty patří např. Rozhodčí soud České republiky, Sdružení rozhodců, Rozhodčí institut v Praze a řada jim podobných institucí. Tyto subjekty poskytují organizační a administrativní podporu rozhodčího řízení, konaného rozhodci ad hoc. Funkce rozhodčích center v rozhodčím řízení spočívá zejména ve jmenování rozhodce či rozhodčího senátu pro rozhodování konkrétního sporu a zajištění bližší procesní úpravy těchto řízení prostřednictvím vzorových pravidel rozhodčího řízení a na ně odkazujících rozhodčích doložek.³³

Důvodem, proč se lidé na tato rozhodčí centra často obracejí, jsou průtahy a délka trvání řízení před obecnými soudy. Pro žalobce, kteří již mnohaletými soudními procesy prošli, je tudíž nabídka několika měsíčního řízení a vyřešení jejich záležitosti pouze na základě předložených písemných podkladů velmi lákavá.

Rozhodčí centra existují v právní formě společností s ručením omezeným, akciových společností a občanských sdružení. Jejich základní funkcí je funkce appointing authority, neboli výběr rozhodce ze seznamu, který takováto centra vedou. Tato třetí osoba, v našem případě rozhodčí centrum, musí být zárukou, že bude vybrán rozhodce odborně zdatný, nepodjatý a v neposlední řadě ne natolik pracovně zaneprázdněný, aby to zbrzdilo projednávání sporu.³⁴

Dle zastánců soukromých rozhodčích soudů se rozhodčí řízení dělí na řízení ad hoc, v němž rozhoduje spor jakákoliv osoba (osoby), kterou si strany vybraly podle svého uvážení a řízení institucionální, kde se rozhodčí řízení koná u určité

³³ PAVELKA, Martin. Rozhodčí řízení před tzv. rozhodčími centry. *Bulletin advokacie*. 2005, č. 7-8, str. 58.

³⁴ Tamtéž.

rozhodčí instituce, již nazývají rozhodčím soudem, přičemž rozhodčí soudy mají listiny rozhodců, ze kterých si strany vybírají rozhodce či ze kterých je rozhodce i bez návrhu stran sporu vybírán a jmenován do funkce způsobem stanoveným v pravidlech rozhodčí instituce, jejichž právnímu režimu se smluvní strany podřídily.³⁵

Rozhodčí instituce příznivci rozhodčího řízení ad hoc dělí na stálé rozhodčí soudy a jiné rozhodčí soudy. Pokud jde o vymezení rozdílů, stálé rozhodčí soudy jsou zřizovány zákonem, jiné rozhodčí soudy na základě zákona. Stálé rozhodčí soudy vydávají statuty a řády, které musí uveřejnit v Obchodním věstníku, avšak jiné rozhodčí soudy jsou oprávněny své statuty a řády zveřejňovat výhradně na svých webových stránkách. Stálé rozhodčí soudy rozhodují o právech a povinnostech osob, které je k takovému rozhodování zmocnily, rozhodčí nálezy vydávají svým jménem a nevykonávají zprostředkovatelskou činnost či služby pro rozhodce, jak činí jiné rozhodčí soudy. Výše uvedené plyne z nálezu Ústavního soudu IV. ÚS 174/02 ze dne 15. července 2002, dle něhož zákon dává stranám právo dohodnout se, že mezi nimi má rozhodovat spor jeden nebo více rozhodců nebo stálý rozhodčí soud. Tedy pouze stálý rozhodčí soud je oprávněn rozhodovat spor. ZRŘ žádné jiné rozhodčí instituce či rozhodčí soudy než stálé rozhodčí soudy neuvádí.

Je zajímavé, že příznivci rozhodčích center vykládají výše zmíněný nálezh Ústavního soudu zcela opačným způsobem. Dle jejich tvrzení Ústavní soud v tomto nálezu dospěl k závěru, že RS HK a AK není orgánem veřejné moci, a tudíž ani jeho rozhodčí nálezy nemohou být rozhodnutím orgánu veřejné moci. Moc tohoto rozhodčího soudu není delegovaná svrchovanou mocí státu, ale pochází od soukromé vlastní moci stran určovat si svůj osud. Na základě tohoto nálezu příznivci rozhodčích center dovozují, že rozhodčí řízení spadají do sféry soukromé a nikoli veřejné. S ohledem na článek 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod dospívají k závěru, že pokud žádná právní norma rozhodčí centra ani jejich činnost nezakazuje, je nutno posuzovat jejich činnost jako legální.

Rozhodčí centra nejsou bezpochyby stálými rozhodčími soudy. Stálé rozhodčí soudy mohou být dle § 13 odst. 1 ZRŘ zřízeny pouze na základě zákona. Stálé rozhodčí soudy tedy svou existenci zakládají na zvláštním zákoně, který je zřizuje. Zřizování

³⁵ RABAN, Přemysl. *Soukromé rozhodčí soudy a stanné rozhodčí řízení* [online]. c. 2010 [cit. 24. 11. 2005]: Dostupné na World Wide Web: <http://www.ihned.cz/1--17257700-000000_print-39>

specializovaných pracovišť pro jakoukoliv činnost v rozhodčím řízení, která se neliší od činností stálého rozhodčího soudu, nemá žádnou oporu ve zvláštním zákoně upravujícím zřízení takové instituce jako stálého rozhodčího soudu. Takové jednání je podle mého názoru jednáním, které je v rozporu s ustanovením § 13 odst. 1 ZRŘ, resp. jednáním, které tento zákon obchází.³⁶

Mezi řízeními před stálými rozhodčími soudy a rozhodčími řízeními ad hoc nelze nevidět určité vazby. Kupříkladu účastníci řízení ad hoc si mohou jako pravidla řízení sjednat pravidla obsažená v řádu některého ze stálých rozhodčích soudů, bez toho aniž by tak založili pravomoc tohoto soudu. Ničím novým není ani žádost rozhodců ad hoc směřující vůči stálému rozhodčímu soudu o poskytnutí administrativního či organizačního zázemí.

Do budoucna by jistě mohla být perspektivní rozhodčí řízení konaná specializovanými rozhodci v určité oblasti, např. nemovitosti, bankovníctví. Taková at' již administrativní centra pro řešení sporů ve formě tzv. arbitrážních center, tj. v rámci řízení ad hoc, nebo v případě, že by došlo ke zřízení takto úzce specializovaných stálých rozhodčích soudů zákonem v souladu s úpravou ve smyslu ustanovení § 13 ZRŘ, hrají tradičně v zahraničí významnou roli a mohou být perspektivní i v tuzemských podmínkách. Zde již například i indikativní seznamy doporučených rozhodců mohou být velmi významné, neboť by měly vypovídací schopnost o odborné specializaci takto navrhovaných rozhodců.³⁷

Myslím, že i pro veřejnost by bylo vhodné, pokud by rozhodčí instituty ad hoc nesměly ve svém názvu uvádět označení „soud“. Nepochybuji o tom, že tato označení mohou být pro laiky značně zavádějící a vzhledem k tomu, že se o soudy ve skutečnosti vůbec nejedná, vyvstává i otázka legality takového označení. Zcela jistě by bylo vhodnější, pokud by pro všechny rozhodčí instituce platila jednotná právní úprava jejich existence, respektive pokud by všechny tyto instituty byly povinně zřizovány zákonem. Počet rozhodčích institucí by tak mohl být ze strany státu regulován a nedocházelo by ke zbytečnému zahlcování veřejnosti nepřeborným množstvím různorodých rozhodčích institucí. Protože tyto instituce rozhodují

³⁶ RŮŽIČKA, K. Je rozhodčí smlouva základem rozhodčího řízení? *Bulletin advokacie*. 2005, č. 8-10, str. 53.

³⁷ BĚLOHLÁVEK, A. Rozhodčí řízení ad hoc vs. Řízení před stálými rozhodčími soudy a postavení tzv. rozhodčích center. *Bulletin advokacie*. 2005, č. 10, str. 58.

o majetkových sporech mezi stranami a tato rozhodnutí mohou být pro další existenci stran, zejména žalovaných, zásadní, zcela logický se jeví i požadavek na kvalitu rozhodčích nálezů vydaných rozhodci ad hoc. Osobně jsem měla možnost nahlédnout do několika takových nálezů a nezbyvá mi než konstatovat, že s kvalitou rozhodčích nálezů kupříkladu RS HK a AK mají tyto nálezy pramálo společného.

3.7 Rozhodčí instituce v rámci Evropské unie

Pro přehled o jednotlivých rozhodčích orgánech v zemích Evropské unie, jsem níže uvedla rozhodčí instituce ve vybraných evropských zemích a jejich charakteristiku.

Ve Slovenské republice se rozhodčí řízení konají před Rozhodcovským soudem Slovenskej obchodnej a priemyselnej komory v souladu se zákonem č. 244/2002 Z.z., o rozhodcovskom konaní. Současná úprava vyžaduje zřízení statutu a rozhodčího řádu. Statut upravuje organizaci a věcnou působnost soudu, naproti tomu řád upravuje postup řízení, pravidla nákladů řízení a smírčího řízení. V čele soudu je desetičlenné předsednictvo, jež se schází na pravidelných schůzích svolávaných předsedou. K usnášeníschopnosti předsednictva se vyžaduje nadpoloviční většina členů, k přijetí usnesení nadpoloviční většina přítomných členů. Veškerých jednání se může účastnit tajemník, který je oprávněn vyhotovovat rozhodnutí a uveřejňovat je. Pro výkon funkce rozhodce se vyžaduje plnoletost, právní způsobilost, zkušenosti, vysokoškolské vzdělání a desetiletá praxe.

Deutsche Institution für Schiedsgerichtsbarkeit (DIS) je německou rozhodčí institucí. DIS je registrovaný spolek sídlící v Berlíně a Bonnu. Jeho členy jsou jednotlivci, tedy soudci, advokáti a vědečtí pracovníci, dále podniky a hospodářské spolky a veřejnoprávní průmyslové a obchodní komory. Orgány DIS jsou představenstvo, poradní sbor, jmenovací a organizační výbor. Rozhodčí řízení se vede jednotlivými pobočkami DIS dle rozhodčího řádu.

Mezinárodní spory ve Velké Británii rozhoduje Londýnský mezinárodní rozhodčí soud (LCIA). Tvoří jej předseda, 7 místopředsedů a 26 členů, přičemž pět členů pochází z Velké Británie, ostatní členové ze 16 států. Orgány LCIA tvoří předsednictvo, LCIA Court, tajemník a jeho zástupce. Rozhodčí řízení probíhá dle LCIA řádu.

Vnitrostátní i mezinárodní rozhodčí řízení provádí stockholmská obchodní komora neboli Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce, která je součástí obchodní komory ve Stockholmu. Orgány tohoto rozhodčího institutu jsou představenstvo a sekretariát. Rozhodčí řízení probíhá dle řádu této komory.

Ve Vídni lze mezinárodní spory rozhodovat Mezinárodním rozhodčím soudem obchodní komory Rakouska. Jde o instituci oblíbenou v obchodním styku na Západě i na Východě. Organizace vyplývá z rozhodčího řádu obchodní komory. Orgány jsou předsednictvo, jež tvoří předseda, 4 další členové a tajemník. Rozhodčí řízení probíhá dle rozhodčího řádu tohoto soudu známého jako vídeňský řád.

4. Rozhodčí řízení

Tato kapitola pojednává o průběhu rozhodčího řízení, tedy zahájení rozhodčího řízení a jeho průběhu až do vydání rozhodčího nálezu a jeho případného výkonu.

4.1 Pravomoc rozhodčího soudu

Pravomoc rozhodců či rozhodčího soudu k řízení vyplývá z rozhodčí smlouvy.³⁸ Ohledně rozhodčí smlouvy mohou vzniknout pochybnosti o její platnosti či o rozsahu její aplikovatelnosti. Aplikovatelnost rozhodčí smlouvy posuzují dle § 15 odst. 1 ZRŘ samotní rozhodci. Dospějí-li rozhodci k závěru, že jejich pravomoc k rozhodnutí není dána, rozhodnou o tom usnesením.

Kterákoli strana může vznést námitku nedostatku pravomoci, vycházející z neexistence, neplatnosti nebo zániku rozhodčí smlouvy, nejpozději při svém prvním úkonu ve věci. Úkonem ve věci se rozumí úkon, který se týká meritu sporu, na druhé straně za takový úkon nelze považovat čistě procesní úkon, např. termín ústního jednání. Námitka nedostatku pravomoci přichází v úvahu zejména u žalovaného. V praxi k ní dochází, pokud nebyla rozhodčí smlouva uzavřena vůbec, anebo pokud se rozhodčí smlouva na danou věc nevztahuje.

Pokud se žalovaný nedovolává neplatnosti rozhodčí smlouvy při zahájení řízení, dochází ke zhojení nedostatku rozhodčí smlouvy a založení pravomoci rozhodčího soudu, který řízení vede. Po prvním úkonu strany v řízení lze namítat výhradně neplatnost rozhodčí smlouvy, protože v dané věci ji nelze vůbec uzavřít.

4.2 Zahájení rozhodčího řízení

V rozhodčím řízení lze v mnoha ohledech shledat shodné znaky s řízením před obecnými soudy. První úkon v rozhodčím řízení se nazývá žalobou a i v tomto řízení vystupují strany, tedy žalobce a žalovaný. Na rozdíl od řízení před obecným soudem však v rozhodčím řízení nejde o výkon veřejné moci.

Rozhodčí řízení se dle § 14 odst. 1 ZRŘ zahajuje žalobou a je zahájeno dnem, kdy žaloba dojde stálému rozhodčímu soudu nebo rozhodci uvedenému v odstavci 2.

³⁸ KLEIN, DOLEČEK, cit. 3, s. 75.

Podání žaloby má tytéž právní účinky, jako kdyby byla v této věci podána žaloba u obecného soudu. Dohodou stran či pravidly stálého rozhodčího soudu lze toto pravidlo upravit odlišně.

Není-li žaloba podávána stálému rozhodčímu soudu, v souladu s § 14 odst. 2 ZRŘ se podává předsedajícímu rozhodci, je-li určen nebo jmenován. Není-li předsedající rozhodce dosud určen nebo jmenován, žaloba se podává kterémukoli určenému nebo jmenovanému rozhodci. Rozhodčí žaloba musí být doručena přímo příslušnému rozhodci, přičemž náhradní doručení není přípustné. Rozhodce má zákonnou povinnost vyznačit na rozhodčí žalobu datum jejího doručení, s jejím případným nesplněním nejsou pro žalobce spojeny negativní právní následky.

Podání rozhodčí žaloby má stejné právní důsledky jako podání žaloby u obecného soudu v oblasti promlčení, pokud je rozhodčí žaloba podána u příslušného soudu, a to přímo určenému rozhodci před uplynutím promlčecí doby. Pokud tedy žalobce zahájí rozhodčí řízení v souladu s výše uvedenými podmínkami, promlčecí doba ohledně jeho nároku přestane běžet a nemůže dojít k jeho promlčení.

Pokud jde o náležitosti rozhodčí žaloby, ZRŘ žádné konkrétní náležitosti žaloby nevyjmenovává. Pro jejich vymezení budou proto důležitá pravidla, dle kterých se konkrétní rozhodčí řízení vede. Pokud ovšem žádná taková pravidla nebudou přijata, je třeba při jejich stanovení vycházet z ustanovení OSŘ. Jestliže však rozhodčí smlouva zakládá pravomoc některého ze stálých rozhodčích soudů, budou se náležitosti žaloby řídit řády těchto soudů.

Na právní účinky rozhodčího nálezu má vliv i místo rozhodčího řízení. Rozhodčí řízení se může konat buď na území České republiky, tzn. že se na něj vztahují ustanovení ZRŘ, anebo na území jiného státu, přičemž pro rozhodčí řízení platí právní úprava tohoto státu dle zásady *lex fori*. Určení místa rozhodčího řízení má význam i pro právní úpravu, kterou se bude řídit případné zrušení rozhodčího nálezu.

Kromě místa rozhodčího řízení má význam i samotné místo konání rozhodčího řízení. Místo řízení může být určeno buď dohodou stran, ať už výslovně či implicitně, odkazem na pravomoc stálého rozhodčího soudu, anebo rozhodcem po ustanovení rozhodčího soudu či určení rozhodce.

Stejně jako řízení před obecným soudem je i rozhodčí řízení ovládáno určitými zásadami. Základní zásadou, která se v rozhodčím řízení uplatňuje, je zásada rovnosti

stran, která znamená, že strany mají v řízení rovné postavení a musí jim být umožněno plné uplatnění jejich procesních práv a povinností. Rovnost stran se projevuje i v zákazu poskytování stranám jakékoli neodůvodněné výhody.

Druhou významnou zásadou je zásada neveřejnosti. Z této zásady vyplývá, že veřejnost není při rozhodčím řízení přítomna, respektive nemůže mu být přítomna, což rozhodčí řízení odlišuje od řízení před obecnými soudy, kde veřejnost může být vyloučena pouze v zákonem stanovených případech. Neveřejnost řízení se vztahuje i na samotný rozhodčí nálezn, který se nevyhlašuje veřejně a obvykle se stranám nezasílá ani jeho písemné vyhotovení.

4.3 Pravidla rozhodčího řízení

Jednou z nejpodstatnějších problematik rozhodčího řízení je způsob, jakým je toto řízení z procesního hlediska vedeno, a to zejména ve srovnání s řízením vedeným před obecnými soudy.³⁹ Pravidla rozhodčího řízení používaná pro konkrétní řízení se liší podle toho, zdali je rozhodčí řízení vedeno před stálým rozhodčím soudem anebo zdali jde o řízení ad hoc.

Strany mají možnost se v souladu s § 19 ZRŘ dohodnout na pravidlech řízení, podle kterých bude v jejich případě postupováno. Tato možnost odlišuje rozhodčí řízení od řízení před obecnými soudy, protože umožňuje dohodou stran ovlivnit procesní stránku řízení, což v řízení před obecnými soudy nelze. Tato dohoda stran může buď pravidla řízení přímo obsahovat anebo na ně jen odkazovat, přičemž strany musí být s těmito pravidly seznámeny anebo musí být tato pravidla přílohou dohody. Takováto dohoda může být uzavřena nejen před vznikem sporu, ale i v průběhu již zahájeného řízení. Dohoda může upravovat počet rozhodců, způsob ustanovení rozhodčího senátu, odměňování rozhodců aj.

Kromě výše zmíněné dohody o procesních otázkách mohou strany uzavřít i specifickou dohodu dle § 25 odst. 3 ZRŘ. Touto dohodou pověří rozhodce, aby spor rozhodli dle zásad spravedlnosti, neboli dle tzv. ex aequo et bono. Tato dohoda má vliv nejen na vázanost rozhodců konkrétním hmotným právem, ale ve svém důsledku má zmíněná dohoda i podstatný faktický dopad na procesní stránku řízení, zejména v oblasti dokazování (kdy zaniká potřeba dokazovat obsah a pravidla cizích

³⁹ KLEIN, DOLEČEK, cit. 11, s. 97.

právních řádů, nebude v této věci třeba zajišťovat znalecké posudky) a v argumentační oblasti (odpadá či je podstatně omezen význam výkladové praxe konkrétních ustanovení rozhodného právního řádu, stává se zbytečným zabývat se judikáty a podobně).⁴⁰

Rozhodování dle zásad spravedlnosti znamená rozhodování mimo oblast práva, zejména v oblasti morální. Takový postup tak kupříkladu umožňuje rozhodnout o přiznání nároku i tam, kde by jinak takový nárok při rozhodování výlučně podle platného práva dán nebyl. Je ovšem třeba respektovat normy veřejného pořádku. Při takovém způsobu rozhodování nesmí v konkrétním případě dojít ani k oslabení principu právní jistoty (bezpečnosti) občanskoprávního styku u druhé strany.⁴¹

Pravidla rozhodčího řízení jsou v první řadě obsažena v ZRŘ. Tato pravidla mohou být ovšem nahrazena či vyloučena řády a statuty stálých rozhodčích soudů a také dohodou stran.

Dalším pramenem pravidel řízení jsou řády a statuty stálých rozhodčích soudů. V souladu s ustanoveními ZRŘ mohou tyto předpisy upravit způsob jmenování rozhodců, jejich počet a výběr, způsob řízení a rozhodování a jiné otázky. Předpisy stálých rozhodčích soudů mohou také upravit procesní otázky, jejichž úpravu ZRŘ vůbec neobsahuje např. úprava žalobní odpovědi dle řádu RS HK a AK.

Rozhodčí řízení není obdobou soudního řízení, jedná se o zcela odlišný druh řízení. Zatímco v soudním řízení dochází k uplatňování státní moci, v rozhodčím řízení se projevuje smluvní volnost stran. Tato skutečnost vylučuje aplikaci pravidel obecného soudního řízení na rozhodčí řízení. Avšak právní úprava občanského soudního řádu představuje zdroj inspirace pro rozhodčí řízení, a proto pro vztah ZRŘ a OSŘ platí vztah přiměřenosti či podpůrné aplikovatelnosti.

K otázce užití OSŘ v rozhodčím řízení se Nejvyšší soud České republiky vyslovil ve svém rozsudku sp. zn. 32 Odo 1528/2005 ze dne 25. dubna 2007. Jednou z otázek, které Nejvyšší soud v tomto svém rozhodnutí zkoumal, byla otázka vzájemného vztahu ZRŘ a OSŘ a zejména způsob použití OSŘ v rámci rozhodčího řízení. Vztah obou právních norem upravuje § 30 ZRŘ, podle kterého nestanoví-li

⁴⁰ KLEIN, DOLEČEK, cit. 11, s. 99.

⁴¹ SPIROVÁ, Klára. *K vybraným otázkám vnitrostátního i mezinárodního rozhodčího řízení. Právní fórum (ASPI, a.s.). 2009, č. 12, str. 534.*

zákon jinak, se užití na řízení před rozhodci ustanovení OSŘ přiměřeně. Z termínu „přiměřeně“ vyplývá, že rozhodčí řízení nepodléhá OSŘ přímo a jeho jednotlivá ustanovení nemohou být v rozhodčím řízení užívána automaticky. Přiměřeností se tedy při podpůrné aplikaci OSŘ rozumí zohlednění zásad, na nichž stojí české rozhodčí řízení.

V řízení ad hoc mohou být pravidla řízení stanovena rozhodci. Pravidla řízení stanovená rozhodci přijímají rozhodci po ustanovení rozhodčího senátu v situaci, kdy strany nevyužily možnosti dostatečně podrobně upravit otázky související s řízením vzájemnou dohodou a některé otázky je třeba upravit podrobněji.⁴² Pravidla mohou být rozhodci přijata buď pro konkrétní případ anebo pro jakékoli řízení před nimi konané.

Konkrétní procesní otázka, neupravená žádnými pravidly, může být rozhodnuta předsedou rozhodčího soudu, který je k tomuto rozhodnutí oprávněn. Otázky řízení mohou být rozhodnuty předsedajícím rozhodcem, jestliže k tomu byl zmocněn stranami nebo všemi rozhodci, jak stanoví § 19 odst. 1 ZRŘ. Toto ustanovení usnadňuje řešení situací bez průtahů, resp. svolávání rozhodčího senátu, není-li to nezbytné. Forma zmocnění předsedy rozhodčího senátu může mít různou podobu.

4.4 Průběh rozhodčího řízení

Po zahájení řízení jsou rozhodci povinni postupovat podle pravidel řízení, která přijali či která se na řízení použijí jinak (např. řády stálých rozhodčích soudů).⁴³ Rozhodčí řízení je vedeno v souladu s § 19 odst. 2 ZRŘ tak, aby bez zbytečných formalit a při poskytnutí stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám byl zjištěn skutkový stav věci potřebný pro rozhodnutí sporu. Průběh řízení se může lišit podle toho, zdali jde o řízení před stálými rozhodčími soudy anebo řízení ad hoc (jde zejména o způsob jmenování a volby rozhodců).

Rozhodčí řízení se zahajuje podáním rozhodčí žaloby a následně se řeší otázka nákladů řízení. Žaloba se zasílá žalovanému, aby se k ní mohl vyjádřit. Poté dochází k ústnímu jednání ve věci. Strany ovšem mohou svým ujednáním jednání ve věci vyloučit, takže řízení probíhá pouze na základě jejich písemných podání.

⁴² KLEIN, DOLEČEK, cit. 11, s. 104.

⁴³ KLEIN, DOLEČEK, cit. 11, s. 106.

Rozhodci mohou dle § 20 odst. 1 ZRŘ vyslýchat svědky, znalce a strany, jen když se k nim dobrovolně dostaví a poskytnou výpověď. Také jiné důkazy mohou provádět jen tehdy, jsou-li jim poskytnuty. Obecné soudy jsou tedy oprávněny, na rozdíl od rozhodčích soudů, donutit určitou osobu ke svědectví. Tato pravomoc obecných soudů pramení z toho, že se jedná o výkon státní moci.

Získání svědectví určité osoby není ovšem zcela znemožněno, protože toto svědectví může být získáno pomocí obecných soudů. Procesní úkony, které nemohou rozhodci sami provést, provede na jejich dožádání soud, který je povinen dožádání vyhovět, nejde-li o procesní úkon podle zákona nepřijatelný. Soud přitom učiní všechna rozhodnutí, která jsou k provedení dožádání potřebná.

Strany mohou následně uplatnit své argumenty a navrhnout důkazy. V závěrečném shrnutí se strany mohou vyjádřit k průběhu celého řízení. Dalším stádiem je ukončení rozhodčího řízení a příprava rozhodčího nálezu. O skončení sporu se vydává samostatné usnesení.

Pokud jde o otázku dokazování, je třeba zmínit usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 32 Odo 366/2006 ze dne 11. září 2007. Nejvyšší soud v něm došel k závěru, že skutečnost, že rozhodce či rozhodčí soud neprovede důkazy navrhané účastníkem řízení, nezakládá důvod pro zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 písm. e) ZRŘ za podmínky, že soud své rozhodnutí o neprovedení důkazů zdůvodní. V předmětné kauze se žalobkyně domáhala zrušení rozhodčího nálezu s odůvodněním, že rozhodčí senát neprovedl jí navržený důkaz. Vzhledem k tomu, že se ovšem rozhodci neodmítli zabývat navrženým důkazem bez důvodu či nedostatečně, a při uplatnění zásady, že pouze rozhodci jsou oprávněni rozhodnout, zda důkazy budou či nebudou v rozhodčím řízení provedeny, Nejvyšší soud návrh žalobkyně zamítnul.

4.4.1 Obecné soudy v rozhodčím řízení

Soulad rozhodčího řízení a rozhodčích nálezů s právními předpisy přezkoumávají obecné soudy v rámci dohledu nad rozhodčím řízením. Na základě ZRŘ poskytují také obecné soudy v rozhodčím řízení součinnost. Je tomu tak proto, že obecné soudy provádí určité procesní úkony daleko efektivněji než rozhodčí soudy. Součinnost obecných soudů v rozhodčím řízení se projevuje celkem ve třech oblastech

a to týká-li se rozhodců a složení rozhodčího senátu, dále dokazování a vydávání předběžných opatření.

Obecné soudy poskytují svou součinnost při obsazování rozhodčího senátu a zproštění rozhodce mlčenlivosti, stanoví-li tak zákon. Obecné soudy tak rozhodují o zproštění mlčenlivosti rozhodce, jmenování rozhodce či náhradního rozhodce a o vyloučení rozhodce. ZRŘ stanoví věcnou a místní příslušnost soudů.

Jak bylo výše uvedeno, rozhodci sami nejsou oprávněni nutit strany k poskytnutí výpovědi, předložení listin a podobně. Takové oprávnění nemají samozřejmě ani vůči třetím osobám. Poskytnutí svědectví či předložení listin rozhodcům je tak dobrovolné.⁴⁴ Rozhodci ale mají možnost obrátit se žádostí o provedení konkrétního procesního úkonu na obecný soud, který je povinen jej provést, pokud jej zákon nevylučuje. Výslech osoby či předložení listiny pak probíhá před obecným soudem. Věcně a místně příslušný je okresní soud, v jehož obvodu má být úkon proveden.

Ukáže-li se v průběhu rozhodčího řízení, nebo i před jeho zahájením, že by mohl být ohrožen výkon rozhodčího nálezu, může soud na návrh kterékoli strany nařídit předběžné opatření dle § 22 ZRŘ. Možnost obecných soudů vydávat pro účely rozhodčího řízení předběžná opatření, umožňuje ukládat povinnosti i třetím osobám, nejen stranám. Řízení o vydání předběžného opatření probíhá v souladu s ustanoveními OSŘ. K řízení je příslušný soud, který by byl příslušný k projednání věci, která je předmětem rozhodčího řízení. Místně příslušným je soud, v jehož obvodu se řízení koná anebo má konat.

4.5 Náklady rozhodčího řízení

Náklady rozhodčího řízení nejsou stanoveny jednotně. Výše jednotlivých poplatků se liší v závislosti na pravidlech nákladů rozhodčího řízení jednotlivých rozhodčích institucí. Proto jsem pro účely vymezení nákladů rozhodčího řízení porovnála pravidla nákladů rozhodčího řízení RS HK a AK a Arbitrážní a rozhodčí společnosti s.r.o., jakožto rozhodčího soudu ad hoc.

Rozdíl v nákladech rozhodčího řízení konaného před RS HK a AK a před rozhodčími soudy ad hoc spočívá v tom, že v řízení před RS HK a AK si žalobce

⁴⁴ KLEIN, DOLEČEK, cit. 11, s. 111.

může předem spočítat náklady rozhodčího řízení, které mu v budoucnu vzniknou. V případě rozhodování rozhodčích institucí ad hoc žalobce takovouto možnost nemá.

Náklady řízení před RS HK a AK se řídí Pravidly o nákladech rozhodčího řízení pro vnitrostátní spory a Sazebníkem nákladů pro vnitrostátní spory pokud jde o vnitrostátní spory a Pravidly o nákladech rozhodčího řízení pro mezinárodní spory a Sazebníkem nákladů pro mezinárodní spory pokud jde o mezinárodní spory. Pro účely této kapitoly dále rozebírám pouze náklady rozhodčího řízení pro vnitrostátní spory.

Náklady rozhodčího řízení před RS HK a AK tvoří: poplatky za rozhodčí řízení, zvláštní náklady vznikající rozhodčímu soudu (vznikají např. prováděním důkazů, placením tlumočeného, aj.) a vlastní výlohy stran (např. odměna právních zástupců stran). Za projednávání sporu se vybírá poplatek podle hodnoty předmětu sporu, který je povinen zaplatit žalobce při podání žaloby a žalovaný při podání žaloby navzájem. Dokud není poplatek zaplacen, žaloba se neprojednává. Dle Sazebníku nákladů pro vnitrostátní spory činí poplatek 3% z hodnoty sporu, nejméně 7.000,- Kč, nejvýše 1.000.000,- Kč. Výše poplatků u mezinárodních sporů je v Sazebníku nákladů stanovena procentem z výše hodnoty sporu, a to degresivně.

Ke zvýšení poplatku dochází při urychleném řízení. Má-li být rozhodnutí v rozhodčím řízení vydáno do jednoho měsíce od zaplacení poplatku, zvyšuje se poplatek o 75%, má-li být vydáno do tří měsíců, zvyšuje se poplatek o 50%. Tento poplatek hradí strana, která k urychlenému řízení podala návrh.

Poplatek hradí strana, která ve sporu neuspěla. Jestliže strana v řízení uspěla částečně, rozdělí se poplatek mezi strany v poměru přisouzené a zamítnuté části žaloby. Strany se ovšem mohou dohodnout i na jiném rozdělení povinnosti úhrady poplatku, což se stává nejčastěji při uzavření smíru.

Arbitrážní a rozhodčí společnost s.r.o. (dále jen jako „Společnost“) dle informací, které má uvedené na svých webových stránkách, poskytuje organizační, ekonomické a technické zabezpečení činnosti rozhodců, kteří díky svým praktickým i teoretickým znalostem rozhodnou majetkový spor mezi stranami. Posláním Společnosti je zajištění spravedlivé, rychlé a efektivní ochrany práv a oprávněných zájmů účastníků řízení, čemuž napomáhá Rozhodčí řád Společnosti a také Sazebník nákladů, který je jeho součástí.

Dle Sazebníků nákladů rozhodčího řízení Společnosti, tvoří náklady rozhodčího řízení: poplatek za rozhodčí řízení, expresní příplatek, zvláštní náklady rozhodčího řízení a vlastní náklady účastníků. Mohlo by se tedy zdát, že tento Sazebník nákladů, na rozdíl od Sazebníku nákladů RS HK a AK, obsahuje jeden druh nákladů navíc. Ve skutečnosti má ovšem expresní příplatek stejnou funkci jako příplatek za urychlené řízení, tedy slouží k úhradě nákladů vznikajících při vydání rozhodnutí v kratší době.

Základem poplatku je výše plnění, které je předmětem sporu. Výše poplatku činí 3% ze základu poplatku, minimálně však 5.000,- Kč. Kromě své minimální výše se tedy ani tento náklad rozhodčího řízení nevyznačuje zásadní odlišností v porovnání s poplatkem za rozhodčí řízení konané před RS HK a AK.

Obecně je tedy možné říci, že výše nákladů dle porovnávaných Pravidel nákladů rozhodčího řízení konaného před stálým rozhodčím soudem a před soudem ad hoc se příliš neliší. Toto pravidlo samozřejmě neplatí bezvýjimečně. Je zcela samozřejmé, že v pravidlech nákladů a sazebníků rozhodčích řízení některých rozhodčích institucí ad hoc bude výše nákladů rozhodčího řízení značně rozdílná. Avšak v porovnání s výší nákladů za řízení před obecnými soudy je rozhodčí řízení většinou méně finančně náročné.

4.6 Odpovědnost rozhodců

Smluvní charakter stran sporu a rozhodčí instituce vyvolává otázku odpovědnosti rozhodčí instituce za výsledek rozhodčího řízení. S úmyslem předejít vzniku takové odpovědnosti proto jednotlivé rozhodčí instituce zařazují do svých řádů exkulpační klauzule. Tak např. Smírčí a rozhodčí řád Rozhodčího soudu mezinárodní obchodní komory v Paříži (ICC Rules) obsahuje v čl. 34 ujednání: Ani rozhodci, ani soud a jeho členové, ani ICC a jeho zaměstnanci, ani národní výbory ICC by neměli být odpovědní žádné osobě za žádné jednání ani opomenutí v souvislosti s arbitráží.⁴⁵

Tyto exkulpační klauzule se nazývají tzv. Himalájskou doložkou. Himalájská doložka se vyznačuje zejména tím, že z odpovědnosti osvobozuje rozhodce nejen vůči sporným stranám ale i třetí straně. V anglosaských zemích je Himalájská doložka upravena zákony.

⁴⁵ RABAN, cit. 1, s. 141.

Řád RS HK a AK, stejně tak řady jiných kontinentálních rozhodčích institucí, žádná takováto ujednání neobsahují. Důvodem je pravděpodobně v středoevropském právu zažitá zásada vyjádřená např. naším kogentním ustanovením § 574 odst. 2 OZ, dle něhož je jakákoliv dohoda, kterou se někdo vzdává práv, jež mohou v budoucnosti teprve vzniknout, neplatná.⁴⁶ Toto ustanovení OZ se používá i v případě náhrady škody, která by byla vyloučena rozhodčí smlouvou.

Otázka odpovědnosti rozhodců RS HK a AK byla Nejvyšším soudem řešena v rozsudku sp. zn. 32 Cdo 1044/2005 ze dne 28. listopadu 2007. Nejvyšší soud dospěl v tomto svém rozhodnutí k závěru, že rozhodčí nálezy vydávané rozhodčími senáty, popřípadě jedinými rozhodci, jsou rozhodčími nálezy tohoto Rozhodčího soudu a nikoliv nálezy rozhodců. Z toho, že se rozhodnutí rozhodčího senátu, jak bylo uvedeno, přičítá Rozhodčímu soudu, je zřejmé, že rozhodci neodpovídají za škodu vzniklou rozhodováním, neboť rozhodují jménem Rozhodčího soudu.

4.7 Rozhodnutí v rozhodčím řízení

V rozhodčím řízení se vydávají pouze dva druhy rozhodnutí, a to usnesení a rozhodčí nálezy. Usneseními se v rozhodčím řízení upravuje samotné řízení anebo řeší procesní otázky a dále se jimi řízení končí. V § 23 písm. b ZRŘ vymezuje případy, kdy se taková usnesení vydávají a jeho náležitosti. Dle současné právní úpravy neexistuje žádný způsob nápravy či zrušení usnesení, jež je v rozporu se zákonem, na rozdíl od rozhodčích nálezů.

Rozhodčím nálezem se rozhodčí řízení končí a to okamžikem, kdy rozhodčí nález nabude právní moci. Pokud jde o náležitosti rozhodčího nálezu, na rozhodčím nálezem se musí usnést většina rozhodců, musí být vyhotoven písemně a musí být alespoň většinou rozhodců podepsán (většina se určuje z jejich celkového počtu). V řízeních před některými stálými rozhodčími soudy je obvyklé, že rozhodce, který s rozhodnutím nesouhlasí, má možnost svůj odlišný názor zachytit v tzv. dissenting opinion (též jako votum separatum), tedy v písemném zdůvodnění svého nesouhlasu s rozhodčím nálezem.⁴⁷

⁴⁶ RABAN, cit. 1, s. 142.

⁴⁷ KLEIN, DOLEČEK, cit. 11, s. 114.

Každý rozhodčí nález musí obsahovat výrokovou část, odůvodnění a musí být rozhodci podepsán. Výroková část musí být určitá a musí se vypořádat se všemi v řízení uplatněnými nároky obou stran. Výrokem ovšem nelze přiznat více práv, než kolik bylo oprávněným žádáno. V takovém případě by bylo možné domáhat se v souladu se ZRŘ zrušení rozhodčího nálezu u obecného soudu. Do výroku musí být zahrnuto i rozhodnutí o náhradě nákladů.

Pokud se strany nedohodnou jinak, musí rozhodčí nález obsahovat i odůvodnění. Dohoda stran o odůvodnění může být obsažena již v rozhodčí smlouvě anebo může být uzavřena v průběhu rozhodčího řízení. Odůvodnění musí být přesvědčivé a musí z něj vyplývat, jakými úvahami se rozhodce řídil a které skutečnosti vzal za prokázané.

Kromě odůvodnění a výroku musí rozhodčí nález obsahovat datum vydání, jména rozhodců a místo jeho vydání. Místo vydání je významné zejména pro určení příslušnosti obecného soudu k převzetí rozhodčího nálezu a spisu do úschovy. Další náležitosti jsou konkretizovány v závislosti na jednotlivých rozhodčích soudech v jejich pravidlech a řádech.

Rozhodčím nálezem se rozhoduje o všech žalobních nárocích. Rozhodčí nález tak tedy řeší nároky vznesené oběma stranami. V praxi se lze ovšem poměrně často setkat s částečnými rozhodnutími. Částečné a mezitímní nálezy se vydávají, pokud je v řízení uplatněno více odlišných nároků či ve sporech o zaplacení.

Rozhodčí nález, stejně jako celý spis rozhodčího řízení, musí být uložen na stranám známém místě, aby do něj v případě potřeby bylo možné nahlédnout, pořádit kopie či opisy. K tomu dochází zejména v případě soudního řízení o zrušení rozhodčího nálezu. Dle ZRŘ dochází k povinné archivaci rozhodčího nálezu. Pokud spor rozhodoval stálý rozhodčí soud, musí po dobu 20 let od právní moci rozhodčího nálezu rozhodčí nález a ostatní listiny rozhodčího řízení uschovat. V řízeních ad hoc má funkci uschovatele obecný soud, v jehož obvodu byl rozhodčí nález vydán, a to pouze v případě rozhodčích nálezů vydaných na území České republiky.

Rozhodčí nález musí být doručen oběma stranám. Doručením nabývá rozhodčí nález právní moc, přičemž doložka právní moci musí být vyznačena na doručovaném nález. Pokud se strany dohodnou na přezkumu rozhodčího nálezu, nabývá rozhodčí nález právní moci až rozhodnutím vydaným v přezkumném řízení či marným uplynutím lhůty k přezkumu rozhodčího nálezu. Po nabytí právní moci se stává rozhodčí nález

vykonatelným a to okamžikem, kdy nabude právní moci. V tomto okamžiku je možné iniciovat některé řízení vedoucí k uspokojení pravomocně přiznaného nároku.

4.7.1 Doručování rozhodčích nálezů

Další z často diskutovaných otázek rozhodčího řízení je doručování rozhodčích nálezů. Dle § 28 odst. 1 ZRŘ musí být písemný rozhodčí nález doručen stranám a po doručení opatřen doložkou právní moci. Nelze-li rozhodčí nález přezkoumat anebo uplyne-li lhůta k podání žádosti o přezkum, nabývá rozhodčí nález dnem doručení právní moc a může být vykonán.

Strany rozhodčího řízení se mohou dle § 19 odst. 1 ZRŘ dohodnout na postupu, kterým má být rozhodčí řízení vedeno. Jednou z takovýchto dohod bývá právě dohoda o doručování rozhodčího nálezu. V praxi mnoha právnických osob (servisních organizací pro rozhodce ad hoc) obsahuje (nebo alespoň dříve obsahovala) dohoda o postupu řízení ustanovení, podle kterého si pro účely doručování v rozhodčím řízení strany obvykle dohodly, že se doručuje na adresy bydliště/sídla stran uvedené ve smlouvách obsahujících rozhodčí doložky s tím, že pokud se zásilky odeslané na adresy bydliště/sídla vrátí jako nedoručené, považují se za doručené dnem následujícím po dni, kdy se zásilky vrátí zpět odesílateli (smluvní straně nebo rozhodci), a to i když se účastník o tomto doručení nedozvěděl.⁴⁸

Při tomto postupu platí také odpovědnost stran za nesdělení změny adresy druhé straně. Pokud by tedy jedna ze stran druhé nesdělila, že změnila svou adresu, rozhodčí nález by sice nebyl doručen na původní adresu (vrátil by se odesílateli jako nedoručený), avšak uplatnila by se fikce doručení. Důvodem uzavření takovéto dohody je zejména naplnění zásady rychlosti řízení. Lze tedy dovodit, že dohoda stran o postupu v řízení patří mezi základní prameny procesní úpravy rozhodčího řízení.

K otázce doručování rozhodčích nálezů se také vyslovil Nejvyšší soud. Ve svém usnesení sp. zn. 20 Cdo 1612/2006 ze dne 26. 4. 2007 uvedl, že na doručování rozhodčích nálezů je třeba použít ustanovení dle § 45 a násl. o doručování OSŘ, protože ZRŘ úpravu doručování v rozhodčím řízení neobsahuje. Písemné vyhotovení rozhodčího nálezu se tedy stejně jako rozsudek vydaný soudem doručuje stranám

⁴⁸ ŽÍLA, M. Doručování rozhodčích nálezů. *Bulletin advokacie*. 2008, č. 6, str. 40.

do vlastních rukou. Jeho právní moc a vykonatelnost je podmíněna jeho účinným doručením. Nejvyšší soud tak odmítl názor, že způsob doručování rozhodnutí může být stranami dohodnut dle § 19 odst. 1 ZRŘ. Důvodem pro vyslovení tohoto názoru je konstatování, že rozhodčí řízení končí vydáním rozhodčího nálezu. Rozhodnutí vydaná v rozhodčích řízeních tedy musejí být doručena v souladu s ustanoveními OSŘ. Pokud by rozhodčí nález nebyl dle OSŘ doručen všem účastníkům rozhodčího řízení, nenabývá rozhodčí nález právní moci a vykonatelnosti, a tudíž jej nelze použít jako exekuční titul.

Mezi odbornou veřejností se ale objevují i opačné názory. V tomto směru pak lze poukázat na stanovisko prof. JUDr. Alexandra Bělohlávka, zřejmě nejvýznamnější právní autority v oblasti rozhodčího řízení, z něhož vyplývá, že ohledně doručování rozhodčího nálezu platí analogicky to, co platí pro dohodu stran o postupu řízení, přičemž analogické použití občanského soudního řádu bude přicházet v úvahu tehdy, pokud si strany ohledně doručování nesjednaly něco jiného.⁴⁹ Toto pojetí rozhodčího řízení vychází z principu autonomie vůle stran. Vzhledem k tomuto principu tak mají strany možnost určit průběh rozhodčího řízení dle svých potřeb. Rozhodčí řízení tedy nekončí vydáním rozhodčího nálezu, ale až jeho právní mocí.

4.7.2 Přezkum rozhodčího nálezu

Rozhodčí řízení je oproti řízení před obecnými soudy jednoinstanční, což znamená, že neexistují žádné opravné prostředky, kterými by bylo možné rozhodčí nález napadnout. Uvedené pravidlo ovšem neplatí bezvýjimečně. Strany se mohou v rozhodčí smlouvě dohodnout, že rozhodčí nález může být k žádosti některé z nich, nebo obou přezkoumán jinými rozhodci v souladu s § 27 ZRŘ. Nestanoví-li rozhodčí smlouva jinak, musí být žádost o přezkoumání zaslána druhé straně do 30 dnů ode dne, kdy byl straně žádající o přezkoumání doručen rozhodčí nález. Přezkoumání rozhodčího nálezu je součástí rozhodčího řízení a platí o něm ustanovení ZRŘ.

Předmětem přezkumu může být výhradně rozhodčí nález, nikoli jiná rozhodnutí vydaná v průběhu rozhodčího řízení. Pokud se ovšem strany na přezkumu rozhodnutí nedohodnou, nelze rozhodčí nález přezkoumat a lze jej jen u obecného soudu napadnout

⁴⁹ ŽÍLA, M. Doručování rozhodčích nálezů. *Bulletin advokacie*. 2008, č. 6, str. 41.

návrhem na jeho zrušení. Přezkum rozhodčího nálezu je prováděn z věcného hlediska, takže se přezkoumává rozhodčí nález zcela zjevně nesprávný, i když je procesně bez vady.

ZRŘ stanoví požadavek, aby rozhodci rozhodující v přezkumném řízení byli odlišní od rozhodců, kteří napadený rozhodčí nález vydali. Je třeba znovu poznamenat, že podáním žádosti o přezkum nenabývá napadený rozhodčí nález právní moci ani vykonatelnosti. K tomu dochází až vydáním rozhodnutí o přezkumu. Přes zdánlivou atraktivitu přezkumu rozhodčího nálezu podle § 27 ZRŘ je třeba zdůraznit, že se v praxi tato možnost téměř nevyužívá, a to především z toho důvodu, že eliminuje jednu ze stěžejních výhod rozhodčího řízení, kterou je jeho rychlost.⁵⁰

4.7.3 Zrušení rozhodčího nálezu

Rozhodčí řízení je nezávislé na výkonu státní moci, avšak obecné soudy se v rozhodčím řízení objevují celkem ve třech oblastech (viz 4.4.1). Jednou z těchto oblastí je i zrušení rozhodčího nálezu obecným soudem.

Obecné soudy nejsou oprávněny rozhodnutí vydaná v rozhodčím řízení měnit a nahrazovat je vlastními, ale pokud shledají rozpor rozhodčího nálezu se zákonem v některé z konkrétních oblastí vymezených zákonem, mohou napadnutý rozhodčí nález zrušit. Řízení o zrušení rozhodčího nálezu je upraveno ZRŘ, podpůrně se na něj vztahují i ustanovení OSŘ.

Strana, která podává návrh na zrušení rozhodčího nálezu soudem, musí naplnit jeden z důvodů uvedených v § 31 ZRŘ. Návrh musí mít obvyklé náležitosti podání soudu a podává se soudu, v jehož obvodu řízení proběhlo. Návrh se podává proti druhému účastníkovi rozhodčího řízení a to ve lhůtě 3 měsíců od doručení rozhodčího nálezu.

Dle § 31 ZRŘ soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, jestliže:

- a) byl vydán ve věci, o níž nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu,
- b) rozhodčí smlouva je z jiných důvodů neplatná, nebo byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje,

⁵⁰ KLEIN, DOLEČEK, cit. 11, s. 128.

- c) věci se zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy, ani jinak povolán k rozhodování, nebo neměl způsobilost být rozhodcem,
- d) rozhodčí nález nebyl usnesen většinou rozhodců,
- e) straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat,
- f) rozhodčí nález odsuzuje stranu k plnění, které nebylo oprávněným žádáno, nebo k plnění podle tuzemského práva nemožnému či nedovolenému,
- g) zjistí se, že jsou dány důvody, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení.

Podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu nemá odkladný účinek, avšak na žádost navrhovatele jej lze přiznat, pokud by výkonem rozhodčího nálezu hrozila závažná újma. Takový návrh musí být podán řádně a včas. Odložení výkonu rozhodčího nálezu se činí do doby, dokud není o návrhu na zrušení rozhodčího nálezu pravomocně rozhodnuto. Povinná strana může také bez ohledu na to, zda podala návrh na odložení vykonatelnosti rozhodčího nálezu, žádat soud o zastavení výkonu rozhodčího nálezu. Důvody zastavení výkonu uvádí nejen § 35 odst. 1 ZRŘ, ale také § 268 OSŘ.

Nejvyšší soud České republiky ve svém rozsudku sp. zn. 29 Odo 1222/2005 ze dne 19. prosince 2007 konstatoval, že přestože platné právní předpisy nestanoví povinnost soudu uvést ve výroku, jímž rozhodl o zrušení rozhodčího nálezu, důvod, pro který nález zrušil, uvedení důvodu je významné z hlediska právní jistoty stran ohledně dalšího projednání a rozhodnutí věci po právní moci rozhodnutí o zrušení rozhodčího nálezu. Vzhledem k tomu by měl výrok soudu obsahovat určení důvodu, pro který byl rozhodčí nález zrušen, stejně tak jako konstatování, zda rozhodčí smlouva zůstává nadále v platnosti, či zda k návrhu stran bude soud v jednání ve věci samé pokračovat a spor rozhodne.

4.7.4 Výkon tuzemských rozhodčích nálezů v České republice

Povinnost uložená rozhodčím nálezem bývá povinnou stranou ve většině případů plněna dobrovolně. Někdy ovšem může dojít k situaci, kdy povinný svou povinnost odmítá splnit. V takovém případě je nezbytné jej k výkonu povinnosti donutit. Rozhodčí nálezy jsou vykonávány obdobně jako rozhodnutí obecných soudů, přičemž výkon rozhodčího nálezu vydaného jedním státem na území druhého státu je mnohem snazší než výkon rozhodnutí obecných soudů v tuzemsku.

Proto, aby mohl být tuzemský rozhodčí nález vykonán, musí být opatřen doložkou právní moci. Právní úprava umožňuje dva způsoby výkonu rozhodnutí, tj. soudní výkon rozhodnutí dle OSŘ anebo exekuce dle zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti v platném znění.

Pokud jde o soudní výkon rozhodnutí, řízení o výkonu rozhodnutí se zahajuje pouze na návrh oprávněného, přičemž příslušný je k němu soud, který je obecným soudem povinného a který vychází z tvrzení oprávněného. Jednání se nařizuje jen tehdy, je-li to nutné. Návrh musí obsahovat obecné náležitosti a navržený způsob provedení výkonu rozhodnutí při vymáhání peněžité pohledávky. Peněžítá plnění se vykonávají srážkami ze mzdy a jiných příjmů, příkázáním pohledávky, prodejem movitých věcí, prodejem nemovitostí, prodejem podniku nebo zřízením exekutorského zástavního práva na nemovitosti. Na druhé straně nepeněžítá plnění se vykonávají vyklizením, odebráním věcí, rozdělením společné věci či provedením prací a výkonů.

Druhým způsobem výkonu rozhodčích nálezů je výkon v rámci exekuce dle OSŘ. Na rozdíl od soudního výkonu rozhodnutí je exekuce efektivnější, rychlejší a jednodušší. Exekuce se zahajuje na návrh a to dnem, kdy návrh dojde soudnímu exekutorovi. Kromě obecných náležitostí musí návrh obsahovat i specifické náležitosti např. označení exekučního titulu. Mezi způsoby provedení exekuce řadíme srážky ze mzdy, příkázání pohledávky, příkaz k výplatě z účtu u peněžního ústavu, prodej movitých věcí a nemovitostí, prodej podniku, zřízení soudcovského zástavního práva, vyklizení, odebrání věci, rozdělení společné věci a provedení prací a výkonů.

4.7.5 Výkon tuzemských rozhodčích nálezů v zahraničí

Pokud se majetek povinného nachází na území cizího státu, musí být výkon rozhodčího nálezu nařízen v tomto státu. Pro tento výkon neplatí tuzemská právní úprava. Snahy o mezinárodní právní úpravu výkonu rozhodčích nálezů vedly v červenci 1958 k přijetí Úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, jinak také známé pod názvem New Yorská úmluva. Česká republika patří mezi její signatáře. Ustanovení New Yorské úmluvy jsou aplikovatelná na jakékoliv rozhodčí nálezy vydané na území

některého ze členských států bez ohledu na to, zda byly takové nálezy vydány ve sporech s mezinárodním prvkem či zda se týkají obchodní či jiné konkrétní věci.⁵¹

Proto, aby byl rozhodčí nález v souladu s New Yorskou smlouvou uznán a vykonán cizím státem, musí cizí stát takovou rozhodčí smlouvu uznat. Základní podmínkou uznání je písemná forma rozhodčí smlouvy. Kromě toho musí oprávněný předložit orgánu, jehož uznání se domáhá, rozhodčí nález a rozhodčí smlouvu v originálu či úředně ověřené kopii a v překladu daného státu. Daný orgán předložené dokumenty přezkoumává, přičemž odmítnout je může pouze z úmluvou stanovených případů, a to buď tehdy, kdy odmítnutí namítá povinný např. rozhodčí nález byl zrušen, anebo i bez jeho návrhu např. výkon by byl v rozporu s veřejným pořádkem.

Dalším významným pramenem otázky uznání a výkonu rozhodčích nálezů je Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži, jejímž je Česká republika signatářem. Protože je Česká republika smluvním státem obou výše jmenovaných smluv, může mezi nimi dojít ke konfliktu. Následný postup je proto upraven ve článku IX. Evropské úmluvy o mezinárodní obchodní arbitráži.

4.7.6 Výkon zahraničních rozhodčích nálezů v České republice

K takovému výkonu dochází, pokud se výkonu zahraničního rozhodčího nálezu domáhá oprávněný v České republice. Podmínkou je, že oprávněný podléhá příslušným mezinárodním smlouvám, které takový výkon dovolují. Dále se při výkonu rozhodčího nálezu postupuje v souladu s příslušnou mezinárodní smlouvou. Oprávněný je povinen předložit rozhodčímu soudu rozhodčí smlouvu a rozhodčí nález v originálu či úředně ověřené kopii v českém jazyce. Příslušný soud dokumenty přezkoumá a nařídí výkon rozhodnutí. Orgán provádějící výkon rozhodčího nálezu postupuje v souladu s českými právními předpisy.

⁵¹ KLEIN, DOLEČEK, cit. 3, s. 157.

5. Rozhodčí řízení on-line

V páté kapitole své diplomové práce pojednávám o rozhodčím řízení on-line ve sporech o doménová jména .cz, odlišnostech tohoto rozhodčího řízení od „klasického“ rozhodčího řízení, správci domény .cz, tj. sdružení CZ.NIC, z.s.p.o. a krátce také o rozhodčím řízení ve sporech o doménová jména .eu.

5.1 Historie rozhodčího řízení on-line

Rozhodčí řízení, jehož průběh jsem popsala v předcházejících kapitolách, není jedinou možnou formou rozhodčího řízení. V České republice, stejně jako v řadě jiných zemí na celém světě, se totiž konají i tzv. rozhodčí řízení on-line, jejichž základní úprava vychází z „klasického“ rozhodčího řízení. Pro označení rozhodčího řízení on-line se používají také zkratky OLA – „On line Arbitration“ či ODR – „On line dispute resolution“. Na rozdíl od „klasického“ rozhodčího řízení se rozhodčí řízení on-line koná výhradně ve sporech o doménová jména. Podstatou řízení on-line je rozhodování rozhodců výhradně pomocí internetu, stejně tak jakákoli podání stran jsou činěna pouze elektronicky, a rovněž rozhodčí nález se vydává v elektronické formě.

On-line řešení sporů je v současné době jedním ze způsobů alternativního řešení sporů. Důvodem je poměrně široká možnost stran dohodnout se na postupu v řízení a suspendovat tak často zásadním způsobem některé jinak tradiční postupy civilního procesu.⁵²

První impulsy vedoucí ke vzniku rozhodčího řízení on-line se objevily v 90. letech minulého století v souvislosti s prudkým rozvojem a rozšířením elektronických komunikací. Svůj největší rozvoj zažilo on-line řešení sporů při řešení sporů o doménová jména. Došlo k tomu zejména díky dohodě několika správců doménových jmen v rámci celosvětové organizace ICANN (Internet Corporation for Assigner Names). ICANN v roce 1999 zavedla rozhodčí řízení-on line a zpracovala pravidla pro jeho konání, tj. hmotněprávní úpravu Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy (tzv.UDRP) a procesněprávní úpravu Rules for Uniform Domain Name Dispute Policy Resolution (tzv. RUDRP). Následně ICANN pověřila vybrané

⁵² BĚLOHLÁVEK, A. Řešení sporů a rozhodčí řízení on-line. *Právní rádce*. 2004, č. 7, str. 4.

národní správce doménových jmen vedením rozhodčího řízení ve sporech o doménová jména.⁵³ A právě proto se o rozšíření rozhodčího řízení on-line ve sporech o doménová jména zasloužila nejvíce organizace ICANN.

Dlužno ovšem poznamenat, že rozhodčí řízení funguje bez větších problémů v případech sporů ohledně doménových jmen proto, že odpovídající nálezy uznávají především správce doménových jmen a nevzniká tak problém s uznáním a výkonem nálezů, aniž by se někdo příliš zabýval otázkou arbitrability těchto sporů a dodržením zásad, které jsou podmínkou pro mezinárodní uznávání a výkon rozhodčích nálezů.⁵⁴ Rozhodčí řízení ve sporech o doménová jména se tak stalo vedle rozhodčího řízení ve sportovních věcech další z oblastí, ve které část odborné veřejnosti vyslovuje pochybnosti nad arbitrabilitou těchto sporů a uznatelností a vykonatelností rozhodčích nálezů pomocí státní moci.

5.2 Co je to doménové jméno?

V posledních třech letech se internetové domény změnilly z intelektuální kuriozity na jedno z mezinárodně nejbouřlivěji diskutovaných práv k nehmotným statkům. Právníci a především soudy nemají jinou možnost než se pokusit vypořádat s účelem a funkcí domén a pokusit se vyvinout smysluplné principy, jak problémy domén řešit.⁵⁵

Co je to doménové jméno nelze říci jednou jedinou větou. Doménové jméno lze vymezit z celé řady hledisek. Z hlediska technické funkce je doménové jméno určitým kódem, který umožňuje identifikaci určitého počítače zapojeného do struktury počítačových sítí a komunikaci s tímto počítačem prostřednictvím jiných počítačů zapojených do příslušných sítí.⁵⁶

Druhým možným kritériem pro vymezení doménového jména je kritérium uživatelské. Z hlediska uživatelské funkce lze tedy doménové jméno vymezit jako sled písmen umožňující identifikaci jednotlivého počítače v rámci internetové sítě

⁵³ POZN: V současné době fungují v rámci ICANN celkem 4 rozhodčí instituty: Asijské centrum pro řešení sporů z doménových jmen (Beijing, Hong Kong a Soul), Národní fórum pro arbitráž (USA), Rozhodčí soud při Světové organizaci duševního vlastnictví (Švýcarsko) a Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky.

⁵⁴ BĚLOHLÁVEK, A. Řešení sporů a rozhodčí řízení on-line. *Právní rádce*. 2004, č. 7, str. 4.

⁵⁵ FRIMMEL, M. Právní aspekty doménových jmen. *Právní rádce*. 2000, č. 8, str. I.

⁵⁶ PELIKÁNOVÁ, Radka. ČERMÁK, Karel Jr. *Právní aspekty doménových jmen*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, a.s., 2000, s. 13.

a komunikaci s tímto počítačem prostřednictvím jiných počítačů zapojených do téže sítě. V této funkci lze také o doménovém jménu mluvit jako o internetové adrese.⁵⁷

Neexistuje pouze jeden jediný druh doménového jména, který by se vyznačoval zcela jednoduchou strukturou. Doménové jméno je tvořeno stromovou strukturou, tedy více částmi a to jak obecnými, tak zvláštními. Nejobecnějšími částmi jsou vrcholné domény, tedy top-level-domain (např. .cz). Pod vrcholnou doménou se nacházejí second-level-domain, dalším stupněm jsou subdomény a posledním stupněm jsou hostname. Standardní doména tedy vypadá následně: host.subdomain.second-level-domain.top-level-domain, např. vratnice.prf.cuni.cz. Pouze second-level-domain a top-level-domain jsou přidělovány centrálním místem, kterým je v České republice CZ.NIC, z.s.p.o.

Domény lze dělit na národní a generické. Národní domény přidělují příslušné instituce s ohledem na vztah k určitému státu. K registraci takové domény je třeba splnit podmínky vyžadované příslušným národním registrátorem. Tyto domény mají celosvětový charakter a jejich účinky se neomezují pouze na území daného státu. Na druhé straně generické domény registrují instituce na základě jiného kritéria (např. věcného). Příkladem takových domén jsou domény .com, .gov, aj.

Internet nemá žádnou správu pro celou síť, přesto však i v této oblasti existují úkoly, které musí být spravovány centrálně. Přidělování a správu doménových jmen nevykonávají státní, nýbrž soukromé instituce. Právní otázky registrace doménových jmen proto řadíme do soukromého práva. Mezi tyto instituce patří ICANN, CZ.NIC, z.s.p.o. a řada dalších.

Doménová jména se přidělují dle principu přednosti, tj. „first come first served“. Žadatel, který požádá o registraci dosud nepřiděleného jména jako první, doménové jméno získává. Existence jiných práv se v tomto případě nezohledňuje. Vzhledem k tomu, že registrace domén probíhá automaticky, to ani není možné. Rozhodný je tedy okamžik přijetí žádosti o registraci.

Doménových jmen existuje celá řada např. .cz, .eu, .org, .hotel, .com, aj. Ačkoli jsou v České republice před RS HK a AK projednávány spory o doménová jména .cz, .eu i spory o domény dle pravidel sdružení ICANN, rozhodla jsem se v následujících kapitolách přiblížit zejména spory o doménová jména .cz.

⁵⁷ PELIKÁNOVÁ, ČERMÁK, cit. 56, s. 14.

5.3 CZ.NIC, z.s.p.o.

Správce doménového prostoru .cz je sdružení právnických osob CZ.NIC, zájmové sdružení právnických osob (dále jen jako „CZ.NIC“) se sídlem Americká 23, Praha, PSČ 120 00. Toto sdružení stanovuje podmínky pro registrátory českých domén. Vrcholným orgánem CZ.NIC je valná hromada, mezi další jeho orgány řadíme kolegium, představenstvo a dozorčí radu.

CZ.NIC bylo vytvořeno v roce 1998. Základní povinností CZ.NIC je správa domény nejvyšší úrovně .cz (top-level-domain), v jejímž rámci vede centrální registr doménových jmen druhé úrovně v doméně .cz (second-level-domain). Registr je autentickým a oficiálním zdrojem informací o stavu registrací doménových jmen .cz.

CZ.NIC je jediným subjektem, který registruje domény .cz, a tudíž lze jeho postavení považovat za monopolní. V současnosti se sdružení kromě správy centrálního registru .cz domén zaměřuje též na zajištění informovanosti ohledně .eu domén, tzn. shromažďuje a poskytuje informace ohledně soudních řízení o doménách a spolupracuje s podobně zaměřenými organizacemi v zahraničí.

Členem sdružení CZ.NIC se může stát každá právnická osoba se sídlem či organizační složkou na území Evropské unie, která splní obecné podmínky uvedené ve Stanovách, jako souhlas se Stanovami a zakladatelskou smlouvou, držení alespoň jednoho doménového jména .cz, zaplacení vstupního členského příspěvku, apod.⁵⁸ Takový žadatel se až po formálním schválení představenstvem sdružení stává jeho členem, tj. členem komory držitelů doménových jmen. Členství v komoře je podmíněno řadou speciálních podmínek, vyjmenovaných stanovami.

Dle mého názoru je velmi spornou otázkou této problematiky legitimita správců doménových jmen, v České republice tedy sdružení CZ.NIC. Ve většině případů se totiž jedná o soukromé instituce nadané širokou řadou oprávnění v oblasti doménových jmen. Tito správci domén rozhodují o tom, za jakých podmínek dochází k odebrání či pozastavení doménových jmen bez jakéhokoli dozoru jim nadřízené instituce. Jejich postavení je tudíž zcela monopolní a rozhodnutí jsou jiným orgánem nenapadnutelná.

Domnívám se, že by nebylo od věci zvážit de lege ferenda stanovení dohledu některého z ústředních správních úřadů nad činností tohoto sdružení např. dohled

⁵⁸ Kolektiv autorů. CZ.NIC [online]. c.2010 [cit. 7. 2. 2010]: Dostupné na World Wide Web: <www.domena-domen.cz/cz-nic.html>

Ministerstva vnitra, anebo povinnost sdružení získat pro určité své úkony přivolení obecných soudů. Na jedné straně rozumím tomu, že nedůležitější je v oblasti kontroly domén rychlost, s jakou musí při případné hrozbě správce domén zasáhnout, avšak ani tyto jeho zásahy by neměly být nepřekoumatelné soudem či jiným orgánem státu.

5.4 Spory o doménová jména

Každé doménové jméno na celém světě může být přiděleno pouze jednomu držiteli, přičemž registrace domén vychází z principu přednosti, tj. „first come, first served“. Protože je každá doména jedinečná a může být přidělena pouze jednou, nemohou v oblasti internetu mezi vlastníky domén vzniknout spory o jejich domény.

Faktické jednání držitele domény může být ovšem v rozporu s řadou právních předpisů a může porušovat práva třetích osob na označení anebo tato práva zakládat. Doménová jména se tak mohou dostat do konfliktu s obchodními jmény, ochrannými známkami, právy na ochranu fyzických osob anebo s názvy právnických osob.

Obchodním jménem je název, pod kterým činí podnikatel právní úkony při své podnikatelské činnosti, avšak může být užíváno také mimo tyto úkony např. při propagaci, na letácích, aj. Pokud je tedy obchodní jméno užíváno jako doménové neoprávněně, může se ten, kdo je takovýmto užíváním svého obchodního jména poškozen na svých právech, domáhat příslušných zákonných nároků. Tak tomu zřejmě nebude, pokud uživatel má práva na označení, které je shodné s obchodním jménem dotčené osoby. Zde se zřetelně projevuje specifická povaha Internetu jako tzv. plochého adresného prostoru, kde dochází ke kolizi označení, která ve světě mimo internet mohou nezávisle na sobě existovat bez střetů.⁵⁹

Doménové jméno může být i zaměnitelné s ochrannou známkou. Tato kolize přichází ale v úvahu jen u ochranných známek tvořených slovy, písmeny a číslicemi. Základem doménového jména může být také jméno a příjmení fyzické osoby anebo její pseudonym. Zejména jména veřejně známých osob jsou používána pro domény, které jsou zaměřeny buď na kritiku anebo chválu této osoby. K vytvoření domény nemusí být zneužito jen jméno fyzické, ale i právnické osoby.

⁵⁹ FRIMMEL, M. Právní aspekty doménových jmen. *Právní rádce*. 2000, č. 8, str. VII.

Dle Pravidel registrace doménových jmen v ccTLD .cz (dále jen jako „Pravidla registrace“), která stanoví základní podmínky pro registraci domén .cz, rozlišujeme spory o doménová jména mezi jejich držiteli a CZ.NIC na straně jedné a spory mezi držiteli doménových jmen a třetími osobami. Nedohodne-li se držitel domény a CZ.NIC na vyřešení vzájemného sporu týkajícího se doménového jména, budou dle článku 15.1 Pravidel registrace takové spory rozhodovány u RS HK a AK.

Držitel domény je dle článku 16.1 Pravidel registrace povinen vyvinout veškeré úsilí, které po něm lze spravedlivě požadovat, ke smírnému řešení sporů týkajících se doménových jmen anebo jejich registrací, které mohou mezi ním a jinými osobami vzniknout. Pokud se sporné strany nedohodnou na smírném řešení sporu, mají plnou volnost vyřešit svůj spor v rámci platných právních předpisů, tedy prostřednictvím rozhodčího řízení nebo obecných soudů.

CZ.NIC v návaznosti na zajištění informovanosti veřejnosti o problematice doménových jmen a rozhodování soudů v této oblasti uveřejňuje rozhodnutí soudů ve věcech, v nichž je CZ.NIC účastníkem anebo ve kterých bylo CZ.NIC informováno soudem či některou ze sporných stran. CZ.NIC zasahuje do znění rozhodnutí co nejméně kromě údajů, které umožňují identifikaci účastníků řízení, dalších osob anebo doménových jmen.

5.5 Rozhodčí řízení on-line v České republice

Spory o doménová jména .cz jsou řešeny před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky od 1. 6. 2004, kdy nabyl účinnosti Řád pro rozhodčí řízení on-line (dále jen jako „Řád on-line“), který je součástí Řádu RS HK a AK a Pravidel registrace.

Spor o doménové jméno .cz lze vést jen tehdy, pokud bylo doménové jméno zapsáno, tzn. registrováno ve veřejně přístupném seznamu doménových jmen, který CZ.NIC na webových stránkách www.nic.cz.

Řád on-line omezuje účastníky řízení v možnostech využití komunikačních prostředků tím, že jako základní a povinný způsob komunikace stran a rozhodčího soudu stanovuje komunikační prostředek internetu. Tento způsob vedení sporu umožňuje rychlejší vyřizování věci, její projednání a rozhodování, ale zároveň i snížení

nákladů stran např. na poštovním, pořizování kopií ze spisu, aj. Mimoto také nemohou nastat problémy při stanovení termínu ústního jednání.

Držitel doménového jména za účelem doručování v řízení používá svou emailovou adresu, strany sporu ovšem nemusí mít certifikovaný elektronický podpis. Musí jej ale mít RS HK a AK, aby do jeho odeslané pošty a elektronicky vydaného rozhodčího nálezu nemohl nikdo zasáhnout.

Pokud účastník není schopen, zejména kvůli technickým požadavkům na komunikační prostředek internet, se účastnit rozhodčího řízení podle Řádu on-line, stejně i v případech, kdy RS HK a AK dospěje k závěru, že rozhodčí řízení nemůže být dle Řádu on-line vedeno, může před ustanovením rozhodce předseda RS HK a AK, a po ustanovení samotný rozhodce, rozhodnout o vedení řízení standardním způsobem. Stejný postup se uplatní také tehdy, pokud doručení vyrozumění o žalobě a zpřístupnění soudiště žalovanému prostřednictvím emailu není možné.

5.6 Pravomoc RS HK a AK

Pravomoc RS HK a AK zakládá tzv. rozhodčí veřejná nabídka v článku 18 odst. 1 Pravidel registrace. Jakýkoli žadatel o registraci domény musí písemně souhlasit s aktuálním zněním Pravidel registrace, přičemž tento požadavek je jednou ze základních podmínek registrace doménového jména .cz.

Pravidla registrace a jejich přijetí držitelem registrace v doméně .cz jsou vlastně smlouvou mezi držitelem registrace a sdružením CZ.NIC, jejímž obsahem jsou jejich vzájemná práva a povinnosti. Kromě toho lze Pravidla registrace považovat za povinnost držitele doménového jména .cz podřídit se pravomoci RS HK a AK v souladu se zněním rozhodčí veřejné nabídky.

K uzavření rozhodčí smlouvy v souladu s Pravidly registrace dojde konsensem smluvních stran, jehož je dosahováno úplnou a bezpodmínečnou akceptací oferty na uzavření rozhodčí smlouvy. Tato oferta (návrh na uzavření rozhodčí smlouvy) může být přitom adresována jak určitému subjektu, tak neurčitěmu okruhu potenciálních stran příslušného sporu. Jakmile se třetí osoba, jež se stala stranou vzniklého sporu, s touto ofertou seznámí, splňuje tato oferta (nabídka) obecné požadavky pro uzavírání smluv

ve smyslu § 43 a občanského zákoníku a postupem dle článku 3 Pravidel registrace je tedy uzavřena řádná rozhodčí smlouva o daném obsahu.⁶⁰

Oferta držitele domény je neodvolatelná, tj. trvá celou dobu registrace doménového jména .cz a během této doby může být akceptována třetí osobou. Třetí osoba musí s podrobením se rozhodčímu řízení souhlasit, přičemž tento souhlas na ní nesmí být jakýmkoli způsobem vynucován. Bez tohoto souhlasu třetí osoba nedisponuje ani aktivní, natož pasivní, legitimací pro rozhodčí řízení ve sporu.

V souladu s článkem 2.1. Pravidel alternativního řešení sporů je znění veřejné rozhodčí nabídky následující: Držitel se neodvolatelně veřejně podrobuje pravomoci Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, dále jen „rozhodčí soud“, v rozhodčím řízení před tímto rozhodčím soudem podle jeho zvláštního dodatku Řádu pro rozhodčí řízení on-line, a to ve věci majetkového sporu, o němž lze uzavřít smír, v němž třetí osoba napadne jakékoli doménové jméno Držitele, zařazené v elektronické databázi doménových jmen v národní doméně ccTLD .cz spravované sdružením CZ.NIC, pokud třetí osoba písemně projeví vůči držiteli vůli podrobit se pravomoci tohoto rozhodčího soudu v dané věci tím, že písemně zahájí takový spor u tohoto rozhodčího soudu v souladu s Řádem pro rozhodčí řízení on-line.⁶¹

5.7 Průběh rozhodčího řízení o doménová jména .cz

Řízení se zahajuje podáním žaloby u RS HK a AK na administrační místo na internetové stránce www.arbcourtonline.cz. Za účastníky řízení se považují ty strany, které si v platné rozhodčí smlouvě ujednaly použití Řádu on-line. Dohoda o aplikaci Řádu on-line tak není ničím jiným než dohodou učiněnou již v rozhodčí smlouvě.⁶²

Jak jsem již výše uvedla, veškerá podání činí účastníci prostřednictvím internetu. Podání se považují za doručená dnem jejich přijetí RS HK a AK, který současně vyrozumí účastníky o datu a čase přijetí jejich podání emailem. Lhůty

⁶⁰ NOVÁK, O. *Řešení sporů o domény .eu, domény .cz a domény .com, .org, .biz, atd. Informace o ADR spotřebitelských sporů* [online]. c. 2009 [cit. 3. 2. 2010]: Dostupné na World Wide Web:

<http://www.komora.cz/Files/FITPRO/Prezentace/16-17_Novak_Domenove_spory_a_ADR.pdf>

⁶¹ Kolektiv autorů. *Pravomoc rozhodčího soudu pro rozhodování sporů o doménová jména v národní doméně „.cz“*. [online]. c. 2010 [cit. 3. 2. 2010]: Dostupné na World Wide Web: <http://www.arbcourt.cz/pravety/praveta_01.pdf>

⁶² BĚLOHLÁVEK, A. Řád pro rozhodčí řízení on-line. *Právní rádce*. 2004, č. 7, str. 8.

počínají běžet dnem přijetí. V řízení on-line tak dochází k suspendaci zásady ústního jednání.

Kromě obecných náležitostí žaloby musí žaloba dle § 5 Zvláštního řádu Rozhodčího řádu pro řízení on-line obsahovat následující náležitosti: odkaz na sjednanou rozhodčí smlouvu o vedení sporu elektronickou cestou, označení důkazů, emailovou adresu žalobce pro komunikaci s Rozhodčím soudem pro účely rozhodčího řízení, poslední známou platnou emailovou adresu žalovaného a poštovní adresy, telefonní a faxová čísla účastníků řízení (žalobce i žalovaného). Kromě žaloby je žalobce povinen předložit důkazy a uhradit poplatek za rozhodčí řízení, který je splatný do pěti dnů ode dne doručení žaloby administračnímu místu. Důkazní břemeno leží v tomto řízení na žalobci. Nepředloží-li žalobce pádné argumenty pro svou žalobu, dochází k vydání rozhodnutí v jeho neprospěch.

Na rozdíl od běžného rozhodčího řízení se spory o doménová jména rozhodují jen jediným rozhodcem jmenovaným předsedou RS HK a AK. Tato skutečnost má za následek poměrně kratší dobu rozhodování o sporu na straně jedné, na straně druhé tak ovšem dochází ke zvýšení možného rizika lidské chyby. Kromě toho se počítá do budoucna s tím, že výběr osoby rozhodce bude rovněž generován náhodným způsobem (pouze při zohlednění určitých kritérií) elektronickou cestou.⁶³ Účastníci mají možnost, stejně jako v klasickém rozhodčím řízení, namítat podjatost rozhodce neprodleně poté, co se o jeho jmenování dozvěděli.

Rozhodčí soud zkoumá, zda žaloba splňuje podmínky Řádu on-line až po zaplacení poplatku za rozhodčí řízení. Pokud Rozhodčí soud nerozhodne o konání řízení, vytvoří do 5 pracovních dnů sudiště a tak zpřístupní žalobu účastníkům řízení. Dále RS HK a AK sdělí účastníkům řízení emailovou adresu sudiště, a to včetně příslušného přihlašovacího jména (login) a hesla pro jejich přístup.

Žalovaný má právo se k žalobě vyjádřit v tzv. žalobní odpovědi v deseti denní lhůtě ode dne, kdy byl vyrozuměn o vytvoření sudiště. V odůvodněných případech na žádost může být tato lhůta prodloužena. Ve srovnání s ŘV i ŘM jsou procesní lhůty podstatně kratší (např. poplatek za rozhodčí řízení je splatný do pěti dnů ode dne

⁶³ BĚLOHLÁVEK, A. Řád pro rozhodčí řízení on-line. *Právní rádce*. 2004, č. 7, str. 9.

doručení žaloby nebo protižaloby administračnímu místu, na žalobní odpověď je lhůta deseti dnů).⁶⁴

Pokud se strany nedohodnou jinak, řízení se koná a rozhodnutí se vynáší zásadně v českém jazyce (popř. slovenském jazyce). Pokud jde o vnitrostátní spor, lze se souhlasem Rozhodčího soudu vést řízení i v jiném jazyce, avšak v takovém případě se poplatek zvyšuje o 50%. Věc se v jiném jazyce ovšem neprojednává, dokud není takto zvýšený poplatek uhrazen. Pokud jde o mezinárodní spor, na žádost jedné strany se ústní jednání tlumočí a rozhodnutí se překládá do jiného jazyka. Náklady výše zmíněného tlumočení či překladů nese strana, která o tlumočení či překlad požádala. Pokud s tím obě strany souhlasí, může rozhodce konat ústní jednání, případně i vynést rozhodnutí v jiném jazyce než českém a slovenském. Jsou-li podklady pro vydání nálezu v jiném jazyce než českém, anebo pokud se vydává rozhodnutí v jiném jazyce než češtině, zvyšuje se poplatek o 100%.

Ani v tomto rozhodčím řízení nelze nařídit předběžné opatření, jež by například zakázalo nakládání s doménovým jménem. Proto musí být návrh na nařízení předběžného opatření podán u obecného soudu.

Místem vydání rozhodčího nálezu je dle § 11 Řádu pro rozhodčí řízení on-line sídlo Rozhodčího soudu v Praze. Rozhodce musí podepsat nález v souladu s ustanoveními § 2 písm. b), § 3 a § 4 zákona č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu, což vyžaduje § 12 Řádu pro rozhodčí řízení on-line. Uveřejněním na sudišti vydává RS HK a AK rozhodčí nález. Rozhodčí nález je vydaný dnem jeho uveřejnění na sudišti, přičemž tento den musí být uveden jak v rozhodčím nálezu, tak i v oznámení o vydání rozhodčího nálezu prostřednictvím emailu, který se zasílá účastníkům řízení. Po třicet kalendářních dnů ode dne vydání rozhodčího nálezu musí být sudiště přístupné účastníkům řízení, poté je znepřístupněno.

Účastník řízení může požádat o vydání rozhodčího nálezu též v listinné podobě. Pravost rozhodčího nálezu i podpis rozhodce je ověřena podpisem tajemníka na rozhodčím nálezu. Kromě vydání rozhodčího nálezu v listinné podobě mohou účastníci žádat také o vydání určitého dokumentu vedeného na sudišti též v listinné

⁶⁴ RŮŽIČKA, Kvetoslav. *ROZHODČÍ ŘÍZENÍ před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*. 2.vyd. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s. 163.

podobě, přičemž totožnost kopie dokumentu je ověřena opět tajemníkem. Vydání takové kopie je zpoplatněno dle Pravidel o nákladech rozhodčího řízení on-line.

5.8 Náklady rozhodčího řízení o doménová jména .cz

Náklady rozhodčího řízení o doménová jména .cz se řídí Pravidly o nákladech rozhodčího řízení on-line a Sazebníkem nákladů rozhodčího řízení on-line. Pokud by ovšem RS HK a AK rozhodl, že rozhodčí řízení nebude vedeno dle Řádu on-line, řídí se náklady řízení Pravidly o nákladech rozhodčího řízení pro vnitrostátní spory a Sazebníkem nákladů rozhodčího řízení pro vnitrostátní spory, jde-li o vnitrostátní spor. Pokud by se ovšem rozhodčí řízení vedlo ve věci mezinárodního sporu, určí se náklady podle Pravidel o nákladech rozhodčího řízení a Sazebníkem nákladů rozhodčího řízení.

Pravidla o nákladech rozhodčího řízení on-line neumožňují ani snížení poplatku za projednání věci bez ústního jednání, ani možnost zrychleného řízení. Důvodem je předpoklad, že spory jsou v řízení on-line projednány v podstatně kratších lhůtách.

Výše nákladů řízení závisí na hodnotě předmětu sporu, kterou žalobce uvádí v žalobě. Jestliže by žalobce tuto výši ve své žalobě neuvedl, určí ji Rozhodčí soud při přijetí žaloby a následně vyzve žalobce k uhrazení již konkrétní výše poplatku. Bez ohledu na způsob určení sporu je rozhodce oprávněn její výši po svém jmenování znovu zhodnotit a vyzvat žalobce k uhrazení doplatku.

Poplatek činí 3% z hodnoty sporu, přičemž jeho maximální výše je omezena částkou 1.000.000,- Kč. Minimální částka poplatků, na rozdíl od rozhodování jiných sporů RS HK a AK, činí 3.000,- Kč.

5.9 Řešení sporů o doménová jména.cz před obecnými soudy

Udělením souhlasu s Pravidly registrace uzavírá držitel doménového jména rozhodčí smlouvu. Tato skutečnost ovšem nevylučuje možnost řešit spor o doménové jméno před obecným soudem.

Obecný soud bude doménové spory rozhodovat zejména tehdy, pokud při registraci doménového jména anebo v souvislosti s jeho užíváním došlo ke spáchání trestného činu, narušení hospodářské soutěže, porušení práva na ochranu osobnosti či vzniku škody způsobené registrací či užíváním doménového jména. Příslušnost

obecného soudu je určena OSŘ. V prvním stupni jsou k projednávání a rozhodování příslušné okresní soudy, pokud zákon nestanoví jinak. Příslušnost krajských soudů je dána, je-li předmětem sporu ochrana osobnosti či hospodářské soutěže.

V prvním stupni je dle § 85 OSŘ místně příslušným soud žalovaného, tedy soud, v jehož obvodu má žalovaný bydliště (jde-li o fyzickou osobu) anebo sídlo (jde-li o právnickou osobu). Ve většině případů je žalovaným držitel doménového jména.

Jak již bylo ve čtvrté kapitole uvedeno, pouze obecný soud a nikoli rozhodčí soud, je dle § 74 OSŘ oprávněn vydat předběžné opatření. Nejčastějším důvodem podání návrhu na vydání předběžného opatření je zabránění žalovanému v převodu doménového jména na třetí osobu.

5.10 Útoky na domény .cz

V současné době proběhla českými médii informace o zablokování škodlivých domén .cz ze strany CZ.NIC. Bezpečnostní tým CZ.NIC od ledna 2010 zablokoval celkem 150 škodlivých domén s koncovkou .cz. Tato blokáce je v historii domény .cz první blokáci, kterou lze označit za masivní. Důvodem pro toto zablokování bylo šíření škodlivého softwaru. Útok byl zaměřen na obyvatele USA a k poškození softwaru docházelo stažením souboru, ve kterém byl ukryt škodlivý vir „trójský kůň“. K podobnému šíření došlo v České republice již v roce 2009, ale nakonec došlo k blokáci jen 2 domén.

Bezpečnostní tým CZ.NIC-CSIRT funguje déle než rok, ale až od ledna 2010 je oprávněn blokovat domény se závadným obsahem. CZ.NIC-CSIRT vznikl za účelem minimalizace rizika možného ohrožení národní či mezinárodní počítačové bezpečnosti a aby přispíval k eliminaci škodlivého obsahu v doménovém prostoru .cz. Tento tým patří do bezpečnostní sítě, ve které fungují podobné skupiny na úrovni správců registrů domén např. univerzit, bank. Členové těchto týmů navzájem spolupracují, setkávají se a vyměňují si své zkušenosti.

CZ.NIC nemá uloženou povinnost aktivně vyhledávat domény se škodlivým obsahem. Emailovými a telefonickými podněty o škodlivém obsahu se ale zabývá.

K blokáci škodlivých domén, jak jsem výše uvedla, došlo v průběhu 4 dnů, což lze považovat za velmi efektivní zásah. Na rychlost tohoto zásahu měla bezpochyby

vliv i skutečnost, že CZ.NIC nepotřebuje k takovému úkonu přivolení soudu, jak je tomu například ve Spojených státech amerických. Tyto domény jsou v současné době zablokovány a k jejich opětovné aktivaci může dojít až poté, co z nich jejich provozovatelé odstraní závadný obsah.

5.11 Vybraná rozhodnutí sporů o domény .cz

Pro názornou představu o průběhu sporů o doménová jména, jsem níže popsala dva doménové spory, projednávané obecnými soudy České republiky i s uvedením všech jejich podstatných detailů.

První z těchto sporů se týká konfliktu doménového jména a obchodní firmy. Dne 21. 12. 2000 vydal Krajský soud v Plzni rozhodnutí ve věci sp. zn. 22 Cm 38/2000. Návrhem na zahájení soudního řízení se žalobce domáhal vydání předběžného opatření spočívajícího ve zdržení se užívání doménového jména ww.quilt.cz žalovaným. Žalobce byl pod jménem QUILT, spol.s.r.o. zapsán do Obchodního rejstříku od roku 1999 a současně byl majitelem ochranné známky QUILT. Žalobce si chtěl proto své dlouhodobě užívané označení registrovat jako doménové jméno, což však před ním stačil učinit odpůrce, který podnikal ve stejném předmětu podnikání i stejném regionu.

Žalobce se na základě těchto skutečností domníval, že se žalovaný dopustil nekalého soutěžního jednání ve smyslu ustanovení zákona č. 513/1991, Obchodní zákoník v platném znění. Krajský soud dospěl k závěru, že zavedené obchodní jméno žalobce má přednost před odpůrcem, zaregistrovaným pod svým jménem a příjmením bez odlišujícího dodatku, což mohlo způsobit nebezpečí záměny u spotřebitelů užívajících internet, a tudíž se žalobce mohl dovolávat ochrany formou předběžného opatření. Následně Krajský soud vydal předběžné opatření, kterým držitelé předmětné domény nařídil zdržet se jejího užívání.

Většina rozhodnutí obecných soudů spočívala v rozhodování o předběžných otázkách ohledně domén. První pravomocné rozhodnutí o doméně bylo vyneseno Vrchním soudem v Praze ohledně domény www.ceskapojistovna.cz dne 10. srpna 2004. V tomto rozhodnutí byl řešen konflikt doménového jména a ochranných známek.

Žalobce, obchodní společnost Česká pojišťovna, a.s., se domáhal vydání rozsudku, kterým by prvnímu žalovanému, tj. fyzické osobě, byla uložena povinnost zdržet se jakékoli manipulace s předmětnou doménou a povinnost náhrady škody,

druhému žalovanému, tj. sdružení CZ.NIC, by byla uložena povinnost provedení změny držitele domény z prvního žalovaného na žalobce, povinnost nahradit vzniklou škodu a zveřejnit svou omluvu žalobci. Žalobce argumentoval tím, že si první žalovaný zaregistroval předmětnou doménu ve zlé víře a druhý žalovaný provedením registrace porušil práva žalobce ke znění obchodní firmy, přestože je žalobce vlastníkem několika ochranných známek s textem Česká pojišťovna, a.s.

Soud prvního stupně, Městský soud v Praze, uložil prvnímu žalovanému povinnost zdržet se jakékoli manipulace s předmětnou doménou a povinnost zaplatit vzniklou škodu. Druhému žalovanému uložil soud povinnost provést změnu registrace domény. Návrh ohledně zaplacení zbývající náhrady škody a povinnosti zveřejnit omluvu soud zamítl. Proti tomuto rozhodnutí se první ze žalovaných odvolal. Argumentoval neexistencí pravidla pro převod ochranných známek na internetovou doménu a skutečností, že se doména skládá z 15 znaků, přičemž společných je jen 11.

Vrchní soud však uvedl, že není rozhodné, zda doménové jméno prvního žalovaného zní „ceskapojistovna“ a ne Česká pojišťovna (kmen obchodní firmy žalobce), což zapříčinily technické možnosti označování v internetové síti. A proto se totožnost znění doménového jména se zněním obchodní firmy žalobce a s textem ochranných známek dovodit musí. Žalobci náleží právo užívat obchodní firmu i ochrannou známku a to i v oblasti internetu. Ohledně priority registrace doménového jména platí, že priorita přihlášení u registrátora k uznání práva prvního žalovaného nepostačuje. Odvolací soud nakonec potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně ohledně povinnosti zdržet se nakládání s doménou a povinnosti provést změnu registrace domény na žalobce.

5.12 Rozhodčí řízení on-line ve sporech doménová jména .eu

Kromě ochranné známky Evropského společenství (dále jen jako „ES“), Průmyslového vzoru ES můžeme hovořit i o doméně ES, tedy doméně .eu. Ze stejných důvodů jako dochází ke vzniku sporů o domény .cz, vznikají i spory o domény .eu. Registrace .eu domény je napadnutelná u obecného soudu, mnoho sporů

je ale rozhodováno pomocí procedury Alternativního řešení sporu (ADR) dle nařízení Evropské komise č. 874/2004.⁶⁵

Spory o domény .eu v ADR řízení rozhoduje RS HK a AK na základě pověření EURidu (správce domény .eu sídlící v Bruselu) ze dne 12. 4. 2005 prostřednictvím svého Rozhodčího centra pro internetové spory (ADR.eu). ADR.eu vzniklo v roce 2006 a je jediným orgánem s působností pro všechny členské státy EU. Průměrná doba trvání procesu ADR jsou čtyři měsíce od zahájení sporu.⁶⁶

Doménové spory .eu jsou rozhodovány jedním rozhodcem anebo tříčlenným rozhodčím senátem. Rozhodci, kteří jsou k rozhodování vybíráni, patří mezi přední evropské odborníky na právo duševního vlastnictví. Panel RS HK a AK tvoří 6 členů: Dietrich Beier, Matthew Harris, Zbyněk Loebl, David Tailor, Jean-Christophe Vignes a Nick Wood. RS HK a AK je povinno konat rozhodčí řízení o .eu domény ve všech jazycích Evropské unie.

Spory o domény .eu jsou rozhodovány dle Pravidel pro řešení sporů o domény .eu a Doplňujících pravidel ADR RS HK a AK, které byly naposledy novelizovány v únoru roku 2010. Tato pravidla představují procesněprávní úpravu. Hmotněprávní úpravu nalezneme v Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 733/2002 a v Nařízení Evropské komise č. 874/2004. Doplňkovými pravidly jsou Pravidla registrace doménového jména .eu a Podmínky registrace doménového jména .eu.

Dle článku 21 nařízení 874/2004, lze ADR řízení zahájit, byla-li doména .eu registrována za účelem spekulace nebo zneužití. Spory jsou vedeny on-line a to v jazyce držitele doménového jména anebo v jakémkoli oficiálním jazyce EU. Výsledkem sporu ADR je buď nařízení převodu domény .eu na žalobce, který musí mít sídlo anebo bydliště v členské zemi EU, anebo zamítnutí žaloby.

⁶⁵ Kolektiv autorů. SPORY O EU DOMÉNY [online]. c. 2010 [cit. 7. 2. 2010]: Dostupné na World Wide Web: <www.domena-domen.cz/eu-domeny.html>

⁶⁶ Kolektiv autorů. Spory [online]. c. 2010 [cit. 14. 2. 2010]: Dostupné na World Wide Web: <www.eurid.eu/cs/domenova-jmena-eu/spory>

Závěr

V období přípravy a psaní této diplomové práce došlo k několika významným událostem, které se týkají jejího předmětu. V první řadě bylo vydáno rozhodnutí Vrchního soudu, zpřísnující požadavky na určení rozhodce v rozhodčích řízeních ad hoc. Druhou událostí je v historii fungování sdružení CZ.NIC doposud největší (a v podstatě první masové) zablokování domén, které byly svými držiteli využívány k závadné činnosti. Třetí, nejčerstvější událostí, je pak novela právní úpravy spotřebitelských úvěrů, vztahující se i na problematiku rozhodčích doložek, která před několika dny byla schválena Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky.

Z první a třetí v předchozím odstavci uvedené události lze usuzovat, že právní úprava rozhodčího řízení rozhodně není na konci svého vývoje. V podstatě celospolečensky přijímaný názor, že jsou rozhodčí doložky zneužívány v neprospěch slabší strany, vede k legitimnímu požadavku na větší regulaci a kontrolu rozhodčích řízení. S ohledem na tento názor získala problematika rozhodčího řízení zcela nepravěm záporný nádech. Dovoluji si říci, že nedávno přijaté novely příslušných zákonů tento úhel pohledu změnil.

Vzhledem k tomu, že byla stanovena celá řada povinností pro instituce, poskytující lidem finanční půjčky, je následná transparentnost sjednávání rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách a změna názoru veřejnosti nevyhnutelná. Výše zmíněnou novelou ovšem nedošlo k vyřešení všech sporných otázek rozhodčího řízení. De lege ferenda je nezbytné zákonnou formou upravit také dostatečným způsobem působnost a pravomoc rozhodčích institucí ad hoc.

Nelze očekávat, že by byla oblast internetových domén v delším časovém horizontu ponechána výlučně v rukou zájmového sdružení právnických osob, což v současné době vede k tomu, že se každý zájemce o doménu musí bezpodmínečně vzdát práva na soudní ochranu a svěřit případné spory o domény výlučně do rukou některého z rozhodců.

Doménových jmen, která obsahují jméno slavné či všeobecně známé osoby, existuje celá řada, ať už se jedná o čelní představitelé států, herce či zpěváky. V zájmu zachování vlastní popularity, získání více obdivovatelů či zabránění diskreditace své osoby mají i tyto celebrity zájem vlastnit domény, obsahující jejich jména. Sporů

o doménová jména světových celebrit proběhla již celá řada. V českém prostředí nelze nezmínit nedávno ukončený a médii sledovaný spor o doménu paroubek.eu. Na tomto sporu o doménu lze spatřit širokou možnost využití domén, kdy jedna společnost, vlastníci doménu paroubek.eu, využila tohoto vlastnictví jako reklamu pro svou podnikatelskou činnost. S takovýmto využíváním domén za účelem výdělků se v budoucnu budeme nepochybně setkávat stále častěji.

Rozhodčí řízení ve sporech o doménová jména se koná výhradně elektronickou formou. De lege ferenda je tato forma řízení nesporně perspektivní nejen pro rozhodčí řízení o jiných sporech, ale i pro řízení konaná před obecnými soudy. Pochopitelně taková změna by znamenala nutnost novelizace celé řady právních předpisů, ale i samotného justičního systému, což je s ohledem na současnou situaci poněkud odvážná myšlenka. Nesporné výhody, nejen klasického rozhodčího řízení, ale zejména rozhodčího řízení on-line, stojí bezesporu k zamyšlení se nad nedostatky stávající právní úpravy.

Závěrem je nutné říci, že problematika doménových jmen i rozhodčího řízení on-line je nadčasová. Ve srovnání s jinými řízeními vykazuje tento způsob řešení sporů řadu pozitiv a měl by jistě být do budoucna vzorem pro jiné způsoby rozhodování sporů.

Seznam použitých zkratek

1. Zkratky právních předpisů

ZRŘ	zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkon rozhodčích nálezů
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
OZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

2. Ostatní zkratky

ADR	alternative dispute resolution; alternativní řešení sporů
ccTLD	country code top level domain - národní doména první úrovně
DIS	Deutsche Institution für Schiedsgerichtsbarkeit
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
EURid	Evropský registr internetových doménových jmen
ICANN	Internet Corporation for Assigne Names and Numbers - Mezinárodní úřad pro správu doménových jmen
LCIA	London Court of International Arbitration
registr	subjekt pověřený správou TLD
RS HK a AK	Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky
RUDRP	Rules for Uniform Domain Name Dispute Policy Resolution – Procesní úprava řešení sporů dle pravidel ICANN
SCC Court	Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce
UDRP	Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy - jednotný soubor pravidel pro spory z doménových jmen (pro gTLD)
UNCITRAL	United Nations Commission on International Trade Law - Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo
ŘM	Řád Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky pro mezinárodní spory
ŘV	Řád Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky pro vnitrostátní spory

Použitá literatura

Monografie:

- [1] BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2004. 701 s. ISBN 80-7179-629-8.
- [2] KLEIN, Bohuslav a DOLEČEK, Martin. *Rozhodčí řízení*. 1.vyd. Praha: ASPI, a.s., 2007. 272 s. ISBN 978-80-7357-264-8.
- [3] PELIKÁNOVÁ, Radka a ČERMÁK, Karel Jr. *Právní aspekty doménových jmen*. 1.vyd. Praha: LINDE PRAHA, a.s., 2000. 210 s. ISBN 80-7201-245-2.
- [4] RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2004. 745 s. ISBN 80-7179-873-8.
- [5] RŮŽIČKA, Květoslav. *ROZHODČÍ ŘÍZENÍ před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*. 2. vyd. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005. 254 s. ISBN 80-86898-43-1.
- [6] SCHELLE, Karel a SCHELLEOVÁ, Ilona. *Rozhodčí řízení*. 1. vyd. Praha: EUROLEX Bohemia, s.r.o., 2002. 300 s. ISBN 80-86432-19-X.
- [7] WINTEROVÁ, Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní*. 5.vyd. Praha: LINDE PRAHA, a.s., 2008. 736 s. ISBN 978-80-7201-726-3.

Elektronické zdroje:

- [1] ADAMIČKOVÁ, N., KÖNIGOVÁ, M.. *Soudy si berou na mušku lichvářské smlouvy o půjčkách* [online]. c. 2010 [cit. 7. 3. 2010]: Dostupné na World Wide Web: <http://www.novinky.cz/finance/190195-soudy-si-berou-na-musku-lichvarske-smlouvy-o-pujckach>
- [2] GINTER, J. *Pochybně rychlé spotřebitelské půjčky, soudci jen tak nezarazí* [online]. c.2010 [cit. 1. 2. 2010]: Dostupné na World Wide Web: <http://www.novinky.cz/finance/190641-pochybnne-rychle-spotrebiteslke-pujcky-soudci-jen-tak-nezarazi>
- [3] KUČERA, P. *Chcete půjčku? Stát Vás ochrání, rozhodli poslanci* [online]. c. 2010 [cit. 10. 3. 2010]: Dostupné na World Wide Web: <http://www..aktualne.centrum.c/finance/nakupy/clanek.phtml?id=662891>

- [4] NOVÁK, O. *Řešení sporů o domény .eu, domény .cz a domény .com, .org, .biz, atd. Informace o ADR spotřebitelských sporů* [online]. c. 2009 [cit. 3. 2. 2010]: Dostupné na World Wide Web: http://www.komora.cz/Files/FITPRO/Prezentace/16-17_Novak_Domenove_spory_a_ADR.pdf
- [5] Kolektiv autorů. *CZ.NIC* [online]. c.2010 [cit. 7. 2. 2010]: Dostupné na World Wide Web: www.domena-domen.cz/cz-nic.html
- [6] Kolektiv autorů. *Doménová jména .eu* [online]. c.2010 [cit. 1. 2. 2010]: Dostupné na World Wide Web: www.eurid.eu/cs/domenova-jmena-eu
- [7] Kolektiv autorů. *Pravidla a postupy* [online]. c. 2010 [cit. 3. 2. 2010]: Dostupné na World Wide Web: www.nic.cz/page/314/pravidla-a-postupy/
- [8] Kolektiv autorů. *PRAVIDLA REGISTRACE* [online]. c. 2010 [cit. 7. 2. 2010]: Dostupné na World Wide Web: www.domena-domen.cz/cz-domeny.html
- [9] Kolektiv autorů. *Pravomoc rozhodčího soudu pro rozhodování sporů o doménová jména v národní doméně „cz“* [online]. c. 2010 [cit. 3. 2. 2010]: Dostupné na World Wide Web: www.arbcourt.cz/pravety/praveta_01.pdf
- [10] Kolektiv autorů. *Spory* [online]. c. 2010 [cit. 14. 2. 2010]: Dostupné na World Wide Web: www.eurid.eu/cs/domenova-jmena-eu/spory
- [11] Kolektiv autorů. *Spory o doménová jména .cz.* [online]. c.2010 [cit. 25. 2. 2010]: Dostupné na World Wide Web: http://www.soud.cz/index.php?url=cz_domeny_info.htm
- [12] Kolektiv autorů. *SPORY O EU DOMÉNY* [online]. c. 2010 [cit. 7. 2. 2010]: Dostupné na World Wide Web: www.domena-domen.cz/eu-domeny.html
- [13] RABAN, Přemysl. *Soukromé rozhodčí soudy a stanné rozhodčí řízení* [online]. c. 2010 [cit. 24. 11. 2005]: Dostupné na World Wide Web: http://www.ihned.cz/1--17257700-000000_print-39
- [14] SUCHÁ, Veronika. *Máte úvěr? Soud zatrhł výnosnou fintu splátkových firem* [online]. c. 2009 [cit. 25. 11. 2009]: Dostupné na World Wide Web: <http://www.novinky.cz/finance/190195-soudy-si-berou-na-musku-lichvarske-smlouvy-o-pujckach>
- [15] Tisková zpráva. *Ochránce žádá zákaz rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách* [online]. c. 2010 [cit. 10. 2. 2010]: Dostupné na World Wide Web: <http://www.ochrance.cz>

Právní předpisy:

- [1] Zákon č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. *Sbírka zákonů 1994, částka 67(1994)*.
- [2] Zákon č. 40/1964 Sb. občanský zákoník. *Sbírka zákonů 1964, částka 19 (1964)*.
- [3] Zákon č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád. *Sbírka zákonů 1963, částka 56 (1963)*.
- [4] Zvláštní dodatek Řádu pro rozhodčí řízení on-line (Řád on-line).
- [5] Řád rozhodčího soudu př HK ČR a AK ČR pro vnitrostátní spory.
- [6] Řád rozhodčího soudu př HK ČR a AK ČR pro mezinárodní spory.

Periodické publikace:

- [1] BĚLOHLÁVEK, A. Rozhodčí řízení ad hoc vs. řízení před stálými rozhodčími soudy a postavení tzv. rozhodčích center. *Bulletin advokacie*. 2005, č. 10, str. 55-58.
- [2] BĚLOHLÁVEK, A. Rozhodčí řízení on line. *Právní rozhledy*. 2004, č. 12, str. 473-476.
- [3] BĚLOHLÁVEK, A. Řád pro rozhodčí řízení on-line. *Právní rádce*. 2004, č. 7, str. 8-10.
- [4] BĚLOHLÁVEK, A. Řešení sporů a rozhodčí řízení on-line. *Právní rádce*. 2004, č. 7, str. 4-7.
- [5] FRIMMEL, M. Právní aspekty doménových jmen. *Právní rádce*. 2000, č. 8, str. I-XVI.
- [6] PAVELKA, Martin. Rozhodčí řízení před tzv. rozhodčími centry. *Bulletin advokacie*. 2005, č. 7-8, str. 58-59.
- [7] RŮŽIČKA, K. Je rozhodčí smlouva základem rozhodčího řízení?. *Bulletin advokacie*. 2005, č. 8-10, str. 52-53.
- [8] RŮŽIČKA, K. K otázce právní povahy rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*. 2003, č. 5, str. 32-40.
- [9] SPIROVÁ, Klára. K vybraným otázkám vnitrostátního i mezinárodního rozhodčího řízení. *Právní fórum (ASPI, a.s.)*. 2009, č. 12, str. 532.
- [10] UHLÍŘOVÁ, Z. Přehled rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR vztahujících se k problematice rozhodčího řízení s komentářem (za období leden 2007 - únor 2008). *Bulletin advokacie*. 2008, č. 6, str. 43-46.

[11] ZIMA, P. Český kříženec dobrovolného a povinného rozhodčího řízení. *Právní rádce*. 2006, č. 5, str. 28-31.

[12] ŽÍLA, M. Doručování rozhodčích nálezů. *Bulletin advokacie*. 2008, č. 6, str. 40-41.

Pravidla a podmínky ohledně doménových jmen:

[1] Pravidla registrace doménových jmen v ccTLD .cz

[2] Pravidla alternativního řešení sporů

[3] Podmínky registrace doménového jména .eu

[4] Pravidla registrace doménového jména .eu

Vybraná soudní rozhodnutí:

[1] Nález Ústavního soudu IV. ÚS 174/02 ze dne 15. července 2002

[2] Rozhodnutí ESD C-168/05 ve věci Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL

[3] Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 32 Cdo 1044/2005 ze dne 28. listopadu 2007

[4] Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 Odo 1222/2005 ze dne 19. prosince 2007

[5] Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 32 Odo 1528/2005 ze dne 25. dubna 2007

[6] Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 32 Odo 366/2006 ze dne 11. září 2007

[7] Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 20 Cdo 1612/2006 ze dne 26. dubna 2007

[8] Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 12 Cmo 496/2008 ze dne 28. května 2009

[9] Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 32 Cdo 2282/2008 ze dne 31. července 2008

Arbitration proceedings

The main aim of the thesis is to research arbitration proceedings in the Czech Republic, to compare its existing methods and to prove that contemporary law regulations embodies row of deficiencies, which causes many problems among public. It is with no doubt that nowadays the number of arbitration proceedings has increased its importance significantly, especially thanks to growth of disputes in the area of property relations. Another reason for this growth is certainly its characteristic and following advantages of arbitration proceedings: its speed, informal course, lower costs and accessibility.

The thesis is composed of five chapters, each of them dealing with different aspects of arbitration proceedings. Chapter One is introductory, which enables to place arbitration proceedings among another ways of amicable dispute resolutions. The chapter consists of one part, which describes the term of amicable dispute resolution and classifies all its kinds.

Chapter Two deals with term of arbitration proceedings, it treats of arbitration proceedings history, its object and advantages in comparison with proceedings in front of general court. This part is also aimed to arbitration clauses inside of consumer contracts and recommends changes to be made in legislation of arbitration proceedings Chapter is divided into seven parts.

Chapter Three concentrates on conditions for performance of arbitrator, introduces all permanent courts of arbitration existed in the Czech Republic and reports on differences between permanent courts of arbitration and courts of arbitration ad hoc. Chapter is subdivided into seven parts.

Chapter Four, which consists of seven parts, focuses on course of arbitration proceedings in accordance to valid law regulation, illustrates possibilities of contest to arbitration awards and alternatives of execution arbitration awards.

Chapter Five looks at special way of arbitration proceedings, so called arbitration on-line. Arbitration on-line takes places only in disputes about domain names. This part investigates characteristics of domain names, course of arbitration on-line about domain names .cz and position of Arbitration court attached to the Economic Chamber of the Czech Republic and Agricultural Chamber of the Czech Republic in the area of domain

names .cz, .eu and also domain names administered by international organisation ICANN.

Conclusions are drawn in Chapter Two and Chapter Five. Thanks to fact that new legislation, which concerns arbitration clauses in consumer contracts, was accepted during last month, public change of view into arbitration proceedings seems to be inevitable. But there are still a lot of deficiencies, which should be removed e.g. position of arbitration courts ad hoc. On the other hand on-line arbitration proceedings show us another way of possible proceedings. This method helps to spare time and money of parties to the disputes. Due to its electronic course on-line arbitration seems to be also very perspective for pertinent considerations about legislative changes in Common Plea.

Klíčová slova

Alternativní řešení sporů – Amicable dispute resolution;

Rozhodčí řízení – arbitration proceedings

Rozhodčí doložka – arbitration clause